

VIATA MUNȚILOR

Ziar informativ al Centrului de Economie Montană
CE-MONT

Apare trimestrial

nr. 10 / 2022

Integrarea conceptului CE-MONT în peisajul intelectual național Aula Academiei Române, aici s-a serbat Ziua mondială a muntelui la 4.12.2013

Balada Munților Carpați

Grigore Guzu, rapsod, Sângeorz Băi

Pierdem satele de munte,
Munții plâng după pastori,
Pășunile-s veștejite,
Nu mai vezi pe plai feciori.

C-au plecat bravii munteni,
Să lucreze-n țări străine,
Cei ce-au fost vestiți oieri,
Azi sunt răspândiți prin lume.

Munții ne-au salvat străbunii,
Le-au fost scut și adăpost,
Și în munți de-a lungul vremii,
Și-au putut forma un rost.

Astăzi plâng fără de viață,
Codrii s-au împuținat,
Pășunile cu verdeață,
În mărăcini s-au schimbat.

Munții ni s-au pustiit,
Nu mai sunt pastori stăpâni,
Căci din munți au coborât,
Și sunt slugi pe la străini.

Creștem urși în loc de oi
Vitele ni le-am vândut
Când vom înțelege noi
Ce comoară am pierdut?

Dacă vor pieri muntenii
Toți vom pierde acest dar
Și vor năpădi străinii
Pe acest frumos hotar

Dar îndemn întreaga țară
Să fim iar ca la-nceput
Și să nu lăsăm să piară
Acest rai de pe pământ.

La pas pe cărări de munte

În general, lumea intelectuală manifestă atracție pentru munți. Relația om natură se situează pe alt palier, deasupra nevoilor fiziologice. Lumea imaginativă abstractă interacționează cu lumea reală naturală și extinde aria și diversitatea de trăiri emoționale și spirituale. De fapt, ce caută omul în natură?

Cel mai accesibil este peisajul. Este o geografie a armoniilor, o completare a culorilor, o plămuire a imaginilor. Norii generează forme și culori, albul este predominant în formarea aurei imaginației și combină verdele frunzelor și albastrul cerului. La apus, la trecerea de la vreme bună la vreme rea se formează nuanțe de portocaliu în asamblări de mare amploare, prelungind o senzație de contopire a oamenilor cu natura cel puțin pe parcursul unei serii, compensând vremea ploioasă ce va urma. Pe munte culorile naturii sunt inversate. Mai ales dimineața, avem cer senin și văi pline de cețuri albe, diafane. Dacă mai intervine câte un pinten de munte cu o umbră plină de sugestii mintea noastră însetată de emoții creează fantezii și speculații de pseudoștiință. Dar, nu mai contează. Piramida optică din Ceahlău din 6 august numai hologramă nu este. Dar oamenii vin să vadă mirajul optic. El nu apare în fiecare an, dar mirajul este alimentat continuu și creează tenacitate.

„Femeia mută munții”

Femeile care mută munții.

**De la Vitoria LIPAN – femeia aprigă de munte,
la Maria BĂBU – femeia care ține munții în spate,
maestră a gastronomiei montane.**

Parteneriatul Internațional pentru Munte este o structură a societății civile care promovează dezvoltarea economică, socială și ecologică a populației montane, în special cea rurală. Funcția ecologică s-a impus pentru protejarea ecosistemelor care furnizează resurse importante pentru viața și munca oamenilor de la munte precum și a comunităților din care ei fac parte: aer curat, apă potabilă, energie, hrană.

De ziua muntelui, la 11 decembrie, în fiecare an se organizează manifestări prin care se aduce în atenția opiniei publice problematica montană extrem de importantă pentru un segment important al locuitorilor Terrei. Se estimează că în lume există zonă montană pe 22% din uscat; aici își duc viața 13% din populație, ca beneficiari direcți, dar mai există un segment semnificativ de beneficiari indirecti.

Muntele este un tărâm al contradicțiilor. Există numeroase bogății, dar există și sărăcie. Există oameni care frecventează munții ca turiști, ca muncitori, ca negustori etc. Dar nivelul de civilizație este serios rămas în urmă.

Zona montană are și numeroase vulnerabilități. Schimbările climatice influențează în primul rând habitatul plantelor și animalelor endemice care formează biodiversitatea montană.

Sărăcia este o stare permanentă datorită spoliei resurselor montane (defrișări, extracție de minereuri, sălbăticiune pe arii afectate de diferite intervenții umane) și a degradării ireversibile.

Există o situație hilară: firmele de exploatare forestiere precum și oameni certați cu legea taie în disperare arbori seculari și arbori care nu au valoare economică sau energetică și se așteaptă ca elevii, tinerii și voluntarii să participe la reîmpăduriri. Această lipsă crasă de responsabilitate ecologică și de regenerare se întoarce asupra oamenilor trăitori la munte sub formă de ploi diluviene, eroziuni, alunecări de teren și alte forme de degradare a ecosistemelor montane.

Cu ocazia Zilei internaționale a muntelui în fiecare an se lansează câte o temă de dezbatere și rezultă pachete de soluții, declarații, mesaje, propuneri de proiecte. Pentru anul 2022 a fost propusă tema „Femeia mută munții”, o temă generoasă care pune în dezbatere situația femeii de la munte ca centru de greutate al familiei, ca element de echilibru social, ca gestionar al patrimoniului gospodăriei, dar și ca aspirații, nivel de cultură, nivel de educație, de gestionare a resurselor de legătură cu comunitatea.

La Vatra Dornei s-a constituit un parteneriat de lucru pentru crearea unui mediu de dezbatere privind condiția femeii de la munte. Din acest parteneriat a făcut parte: Forumul Montan din România, Centrul de Economie Montană CE-MONT/Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”, Agenția Națională a Zonei Montane/MADR. S-a organizat și desfășurat un seminar științific și de informare cu tema: „Femeia, motorul perenității, stabilității și dezvoltării comunităților montane”.

Această prezentare a făcut parte din lista de comunicări programate.

În introducere am spicuit din cultura universală câteva definiții ale femeii așa cum a fost percepută în perioade cheie ale istoriei:

- Femeia este forța motrică a vieții. Bărbatul este doar cheia de contact (Valeriu Butulescu);
- De îndată ce este făcută egală cu un bărbat, femeia devine superioară lui (Socrate);
- Femeile sunt imposibile! Nu poți trăi cu ele, dar nu poți trăi nici fără ele! (Aristophanes);

Problematica condiției femeii în societatea post modernă este de mare actualitate. Reașezarea sistemului de valori și a redefinirea priorităților. Astfel, face mențiunea că de-a lungul secolelor viața femeii era ordonată prin rolurile pe care le joacă la diferite vârste de-a lungul ciclului de viață: fetiță (fiică și/sau nepoată), fată (soră), fecioară, mireasă, soție, mamă, familie (femeia în complementaritate cu bărbatul), soacră, bunică.

De pe aceste poziții rolul femeii este accentuat în mod firesc de devenirea umană, de evoluțiile cu care se asociază: în familie, în gospodărie, în comunitate.

De asemenea, femeia are un potențial de valorificat în viața comunităților prin roluri care până nu demult erau asociate numai cu bărbații. Ele se bazează pe anumite calități fizice și intelectuale, forța și performanțe intelectuale. Ca urmare și femeile pot aspira la o carieră profesională și la un prestigiu. În acest context traseul de emancipare a femeilor trece prin recunoașterea drepturilor, promovarea egalității de șanse, a egalității de gen, libertate de alegere care va conduce la excelență.

Rezultatele contribuției femeii la viața de toate zilele se evidențiază în viața de familie, trăinicia gospodăriei, situația materială, vrednicie.

În același timp, femeia este expusă la situații de risc traduse în discriminare și, mai ales, violența în familie. Principala cauză a unor astfel de manifestări este dată de dependența financiară. Încă se mai întâlnesc la porțile unor fabrici femei care își așteaptă soții să iasă de la muncă în zilele de salariu pentru a prelua banii de salariu înainte ca aceștia să se transforme în băutură, jetoane la păcănele sau alte ispite departe de responsabilitățile casnice.

Ne-am propus în această lucrare să evidențiem vrednicia femeilor de la munte și să punem față în față două „cazuri” separate de circa 100 de ani pe scara timpului.

Din perioada premodernă și modernă s-a luat ca referință pe Vitoria Lipan, din romanul „Baltagul” de Mihail Sadoveanu. Este un personaj literar la care autorul i-a asociat mai multe tipologii. Deși personajul este fictiv, autorul a avut capacitatea să pună în evidență bogăția sufletească și a accentuat modul în care această femeie de la munte „se achită” de rolul pe care destinul i l-a rezervat.

Nechifor Lipan era un om deosebit de vrednic; era ortoman ca baciul moldovean din balada Miorița.

Pe vremea aceea se spunea că „în spatele unui bărbat de succes se află o femeie puternică.”

Anul internațional al femeii de la munte

„Femeia mută munții”

Femeile joacă un rol cheie în protecția mediului și dezvoltarea socială și economică în zonele montane. Ele sunt adesea principalii administratori ai resurselor montane, gardieni ai biodiversității, păstrători ai cunoștințelor tradiționale, custozii ai culturii locale și experți în medicina tradițională.

Oportunitățile economice limitate și degradarea tot mai mare a terenurilor, împreună cu impactul schimbărilor climatice și lipsa investițiilor în agricultura montană și dezvoltarea rurală, au împins adesea bărbații să migreze în căutarea unor mijloace de trai alternative. Prin urmare, femeile și-au asumat multe sarcini îndeplinite anterior de bărbați, dar adesea fără a avea același statut juridic, putere de decizie și acces la formare, servicii și resurse.

În calitate de fermieri, vânzători de piață, femei de afaceri, artizani, antreprenori și lideri ai comunității, femeile și fetele de la munte au potențialul de a fi agenți majori ai schimbării. Atunci când femeile din mediul rural au șanse egale, ele devin o forță motrice împotriva foametei, malnutriției și sărăciei rurale și sunt active în dezvoltarea economiilor montane.

Pentru a declanșa o schimbare reală în direcția dezvoltării durabile, este important să ne angajăm în schimbarea transformatoare de gen care promovează egalitatea de gen și împuternicește femeile din munte să participe eficient la procesele de luare a deciziilor și să aibă șanse egale și control asupra resurselor de producție. Accesul la tehnologie, credite, dezvoltarea capacităților, piețe și proprietatea egală a terenurilor pot crește egalitatea de gen și oferă oportunități pentru femei și tinere.

1. Alte resurse: Politica FAO privind egalitatea de gen 2020 - 2030
site: Mountain Partnership

Femeile de munte din lume

Disparația soțului a determinat-o să mobilizeze resurse și să meargă în căutarea lui. În această călătorie mitică și-a etalat toate calitățile de femeie de la munte: avea spirit investigator, cunoștea și respecta o mulțime de tradiții și rânduieli, capacitate de socializare. Finalizarea romanului constă în găsirea soțului, înmormântarea creștinească și asumarea rolului de cap de familie în noile condiții și cu turmă mai numeroasă. Filmul respectă firul narativ stabilit de autor, iar actrița desemnată să joace rolul (Margarita Lozano, 1931 – 2022) a corespuns într-un totu așteptărilor spectatorilor ca expresivitate și ca stimulator de imaginație.

Câteva calități ale femeii de la munte surprinse în roman și în film de criticii vremii:

- ageră la minte, cu tenacitate morală și adeptă a triumfului dreptății.
- are impregnată în suflet o vigoare și o asprime primitivă (Al. Philippide);
- are capacitatea de a lua hotărâri ferme și de a le pune în aplicare fără șovăială (Ov. Crohmălniceanu);

Femeia de la munte din zilele noastre trebuie să facă față la două provocări:

- pe de o parte, să se folosească de oportunitățile de piață: turism, produs montan, meserii tradiționale, produse artisanale;
- pe de altă parte, să păstreze cât mai multe elemente de cultură și civilizație rurală pe care să le transforme în instrumente comerciale.

Segmentele de activitate rurală care pot și trebuie să fie etalate, fac parte din atributele femeii: decorațiuni și aranjamente interioare (cazare, sufragerie), prepararea diferitelor feluri de mâncare (gastronomie), curățenie în casă...

Provocarea de a păstra tradițiile și rânduielile se dovedește a fi prea fragilă, deoarece tendințele momentului se îndreaptă ferm către modernizare, productivitate, globalizare care lasă prea puțin spațiu de manevră. În acest context tipologia femeilor care „mută munții” se adaptează și își creează propriul univers pe care se chinuie să-l stabilizeze. Muntele este un furnizor de soluții pentru a se crea insule de stabilitate, pentru a se păstra aparențele de tradițional și cultural.

Într-un periplu montan am identificat câteva exemple de menținere a cadrului etno-cultural mai degrabă ca niște enclave de stabilitate într-un univers definit ca post-modern. De la aceste exemple se așteaptă cu răbdare o regenerare montană cu atribute mai nete de stabilitate și durabilitate.

În afișul „Vocile femeilor de la munte” am selectat cele mai reprezentative exemple de femei, lider, care au definit și stăpânesc adevărate nișe în dezvoltarea rurală montană.

În cadrul parcurșului montan în diferite arii ale Carpaților României am întâlnit femei destoinice care au meritat o recunoaștere de excelență pentru modul în care, într-un anonim acceptat, își îndeplinesc menirea și valorifică potențialul cultural imens la care au acces și de care dispun.

Bucovina

Fascinanta Bucovina se bucură de o diferențiere culturală care a determinat delimitarea mai multor arii etnografice. Este vorba în primul rând de Bazinul Dornelor, unde Nicoleta Irimescu și Victoria Candrea, meșteri populari lucrează intens la cusutul iilor, la încondeierea ouălor. Alte gospodine valorifică resursele naturale locale și întrețin o cămară foarte bogată: Cămara Huțanilor, Casa Buncii.

Vocile femeilor de la munte

Nicoleta Irimescu, Bucovina

Nicoleta este un reprezentant de seamă al artiștilor populari din Bucovina. Din mâinile lor pricepute ies adevărate capodopere de ouă încondeiate, ii înflorate, costume populare. A avut nevoie de mult efort pentru a atinge perfecțiunea.

Mărioara Băbu, Transalpină

Băcița Mărioara s-a făcut soră cu muntele. Din fragedă pruncie i-a plăcut să lucreze la stână. Când își făceau mâncarea de prânz la masa lor poposeau drumeți se înfruptau din masa lor. Numărul lor a crescut și le diminuau din porție. Atunci s-au hotărât să facă chiar o stână comercială pentru toți drumeții înfomețați. Casa Ștefanu este o afacere de familie: Mărioara și Dede cu fiul lor Bogdan s-au pus pe treabă și nu o duc rău. Afacerea înfloreste, aerul la peste 2000 de metri le prieste, turiștii se bat la poarta stânei (la figurat, desigur). Iar Mărioara a urcat pe culmile celebrității.

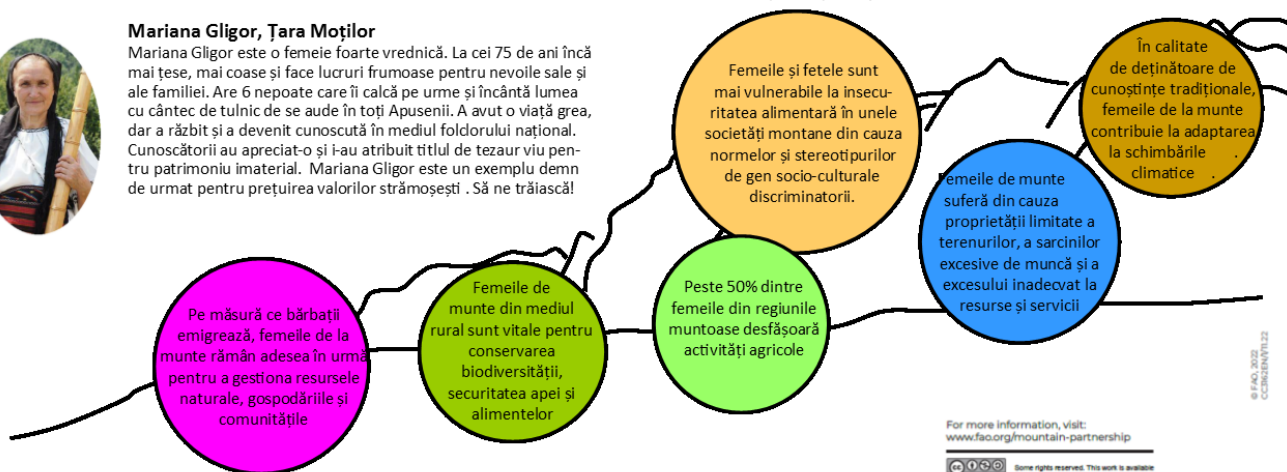
Cristina Niculescu, Oltenia de sub munte

Când spui Cristina Niculescu, spui borangic. După ce nu s-a mai cerut mătese pentru Casa poporului, producția de viermi de mătese s-au redus drastic. Cristina a fost singura care nu a putut renunța. Cristina avea un trecut din familie cu multe generații care au țesut și cusut borangic pentru nevoi casnice. Cu forțe proprii a construit un concept artizanal pe un ciclu complet, de la frunza de dud și fluturi la ia țesută și cusută cu multă migală. A avut o mare încredere în sine, s-a bazat și pe familie care i-a fost alături. A construit o plantă de dud pentru hrana viermilor. A completat o linie de prelucrare până la țesere. Are mai multe războaie de țesut (vece 20), iar cusutul devine artă manuală. Comuna o prețuiește și i-a dedicat în festival. Cristina a devenit o celebritate națională și europeană.

Mariana Gligor, Țara Moților

Mariana Gligor este o femeie foarte vrednică. La cei 75 de ani încă mai țese, mai coase și face lucruri frumoase pentru nevoile sale și ale familiei. Are 6 nepoate care îi calcă pe urme și încântă lumea cu cântec de tunic de se aude în toți Apusenii. A avut o viață grea, dar a răzbit și a devenit cunoscută în mediul folclorului național. Cunosătorii au apreciat-o și i-au atribuit titlul de tezaur viu pentru patrimoniul imaterial. Mariana Gligor este un exemplu demn de urmat pentru prețuirea valorilor strămoșești. Să ne trăiască!

For more information, visit:
www.fao.org/mountain-partnership

Some rights reserved. This work is available under a CC BY-NC-SA 4.0 IGO license.

La muzeul de etnografie de la Vatra Dornei, dar și din alte arii femeile în vârstă împreună cu cele mai tinere, coordonate de Paraschiva Abutnăreței, se adună la o șezătoare de cusut și pe care le etalează apoi la serbările de ziua universală a iei sau duminica la biserică.

La Șaru Dornei s-au remarcat doi producători reprezentativi de șvaițer: Diana Țăranu și Adriana Cruceanu care pun în valoare multă pricepere în menținerea unor sortimente locale de brânzeturi de nișă. Adriana este foarte tânără, dar foarte ambițioasă. Este exemplul tinerilor plecați la școli, care se întorc acasă pentru o carieră de succes aici, la munte.

Munții Neamțului

Mai la sud, în județul Neamț se delimitează de asemenea mai multe arii etnoculturale: valea Ozanei, Valea Biczului, Valea Bistriței. La Vânători Neamț, doamna Maria Pietrariu este un pol de manifestare și de organizare în mai multe puncte, ajutată fiind de femei vrednice. Pe valea Biczului se remarcă surorile Maria și Ana Dandu cu pricepere atât la cusut și țesut, dar și la mâncăruri savuroase.

La Vaduri, parohia Sfânta Treime mobilizează gospodinele din zonă pentru ține aproape în contextul unei întreceri tacite între ariile etnografice. Aici se aplică un proiect de gastronomie locală, un festival al tradițiilor, dar și alte activități care scot în evidență vrednicia femeilor. La Durău „păstorește” Mihaela Petrescu, care a făcut din Pensiuina Vânătorul un punct de referință pentru turiști. De asemenea Camelia Alixandru din Farcașa a organizat o puternică Asociație a producătorilor montani, aducând stănele din zonă la standarde europene.

Bistrița - Năsăud

Mari gospodine într-o oierit se găsesc și în județul Bistrița Năsăud. Se remarcă Sângeorz-Băi care practică pastoralismul în Munții Rodnei. Aici femeile însoțesc turmele la munte și de-a lungul verii obțin brânzeturi care înglobează universul montan.

Mai jos, la Prundul Bârgăului, ne întâmpină Maria Bidian care a deschis un punct gastronomic local care a devenit vestit în scurt timp.

Munții Apuseni

La Mărișelu este un centru tradițional al Apusenilor care se remarcă printr-o păstrare nealterată a multor valori tradiționale.

Dacă treci pe sub cerul Apusenilor ajungi la Planeta Petreasa din Țara Moților unde Dorina Todea se pricepe să atragă turiștii la punctul gastronomic local cu bulz și plăcinte coapte pe lespede de piatră.

La Câmpeni am remarcat-o pe Mariana Gligor, cea mai importantă tunicăreasă (tezaur viu) care ne încântă cu sistemele ingenioase de comunicare din alte vremuri.

Muntele Găina rămâne un centru de atracție prin evenimentul unic, al târgului de fete. Și în prezent, multe fete aflate în pragul măritişului merg la Muntele Găina să-și pecetluiască destinul și menirea. Acolo se întâlnesc meșteri populari din toate colțurile țării. Așa am întâlnit-o pe Ionela Lungu de la Humulești lui Ion Creangă.

Anul internațional al femeii de la munte

„Femeia mută munții”

La Zlatna se definește Valea Ampoiului care are un aport cultural foarte important și completează universul cultural al Apusenilor. Personajul colectiv, femeile, dau dovadă de multă destoinicie și valorifică potențialul oieritului și văcăritului. Am remarcat-o pe Doncuț Valentina, o tânără extrem de pricepută în produse de panificație.

Întorsura Buzăului

Județul Covasna este o zonă în care tradițiile sunt la ele acasă. S-a construit un concept de geoparc care a amplificat fluxul turistic în zonă. Alături de zimbrărie, cascadă, mofete și-au făcut loc punctele gastronomice locale într-o concepție locală care a premers alte inițiative similare.

La Vama Buzăului o vom cunoaște pe Anca Elena Vlad, o gospodină destoinică și pricepută care te convinge să mai revii.

Tradițiile sunt menținute prin preocuparea edililor și a profesorilor pensionari care depun eforturi să atragă pe tinere în activități tradiționale. Am remarcat-o pe Maria Tohănean cusătoare de ii, cu modele specifice zonei. Și cu ucenice tinere.

Oltenia de sub munte

Este o regiune foarte bogată în simboluri și valori tradiționale. Rolul femeii este covârșitor. Am întâlnit aici băcițe destoinice care valorifică resursele locale: lapte de vacă, lapte de oaie, carne de vacă, carne de oaie. De asemenea, alte femei pasionate realizează și etalează: legume și fructe de cultură, fructe de pădure, pește de munte, fructe de pădure, ciuperci, miere etc. Există o listă de produse unicate care lasă o puternică impresie consumatorilor. La Horezu fabrica de lapte are linie separată cu trasabilitate strictă pentru produsul montan – Laura Ion veghează să nu se amestece lucrurile.

Am văzut plantații de afin de cultură, sere și solarii mai ales pe răsaduri. Există câteva instalații de procesare a fructelor în gemuri, sucuri, dietetice – ne-au împărtășit din faptele lor Jianu Dumitru și Mirela.

Am vizitat atelierul de borangic al Cristinei Niculescu,, care a devenit unică în România. Crescătoră de măgărițe pare scoasă din context, dar efectele terapeutice ale laptelui sunt dovezi incontestabile asupra unei orientări pragmatice. Soția domnului Rujan intră în lista noastră de eroine ale munților.

Sunt exemple de întoarcere la obârșie după peregrinări prin țară și prin Europa. Un exemplu este Predescu Elena din Bărbătești. După 3 ani de Italia a venit acasă și a croit o livadă performantă. O ajută fiica, studentă la Industrie alimentară.

Olăritul de la Horezu a selectat și femei meștere la învârtit roata și la modelat lutul. Ne-a fost ghid familia Mischiu Constantin și Maria.

Am lăsat la urmă pentru a consolida etalonul de eroism pe Mărioara Băbu. A devenit recent „Tezaur viu” pe gastronomie montană. Marioara Băbu este o Vitorie Lipan a zilelor noastre care ne arată bucuria sufletului. Familia ei o susține: Gheorghe – soț, Bogdan – fiu. Următorul cerc este format din mai multe stâne de pe Transalpina care susțin brandul expansiv Marioara Băbu. Împreună cu turismul, producția artizanală de brânzeturi și carne de oaie și vită definesc unul dintre cele mai puternice ecosisteme montane cu faimă națională și europeană.

Ca avantaj nemeritat beneficiază de șoseaua Transalpina care îi aduce turiști „pe tavă”, iarba alpină de deasupra norilor, de tradiția din familie de oierit.

Există și o bucătică de istorie. Cândva a trecut și a poposit aici regele Carol II și viitorul rege Mihai. De pe urma lor a rămas toponimul „Drumul Regelui”. De aici s-a dezvoltat brandul comercial: „bulzul regelui” un produs delicios pentru care turiștii fac o coadă a răbdării fie ca este soare, fie că este ploaie.

În afară de bulz la Stâna Ștefanu pe care o conduce băcița Mărioara oferă tocan, bulz, balmuș, toate de la munte.

Pentru bulz, produsul cel mai solicitat, s-a pus la punct o adevărată „linie tehnologică”. În prealabil se face o mămăligă mare din care se taie porțiuni potrivit. De la stână vine cașul care se trece prin mașina de tocat și se frământă pentru omogenizare. Se fac bulgări de brânză care se învelesc în mămăligă. Apoi se așază în șiruri pe un grătar și se pun deasupra focului. De aici ajung în farfurie și sunt savurați de turiști spre îndelungă amintire.

Pentru completarea extazului turiștilor la stână este organizat un fel de muzeu etnografic cu piese vechi din industria casnică, cu ii și alte obiecte de îmbrăcăminte. Nu lipsește lada de zestre, probabil a băciței și diferite obiecte de uz casnic.

Din cele prezentate rezultă că femeile au multe reprezentante vrednice și responsabile de-a lungul și de-a latul Munților Carpați. Deocamdată ele se manifestă ca lideri „emanați”.

Dar politicile care promovează egalitatea de gen le fac loc în sectoare de activitate tot mai complexe și mai reprezentative.

De ziua muntelui le urăm femeilor vrednice vise și aspirații pe măsura capacității de a realiza, complementaritate și leadership!

Vasile AVĂDĂNEI; Ioan SURDU; Lidia AVĂDĂNEI.

Foto: Avădănei Vasile

La prăjit slană în țeaușă pe jar, Muntele Vâlcău

Plăcinte deasupra norilor: se fac și se mănâncă: Petreasa, Transalpina, Găina

„Linie tehnologică” pentru producerea bulzului, cel mai căutat produs deasupra norilor (și sub nori): Bucovina, Munții Neamțului, Sângeorz, Mărișelu, Planeta Petreasa, Vidra, Muntele Găina, Valea Arieșului, Valea Ampoiului, Țara Hațegului, Vaideeni, Întorsura Buzăului, Siriu, Țara Vrancei, Valea Troțușului.

Filiale active ale Forumului Montan din România

„Forumul Montan din România – filiala Bistrița – Năsăud

Înființată în urmă cu șase ani, la inițiativa omului de afaceri EMIL IUGAN împreună cu un grup de agricultori din zona montană a județului Bistrița-Năsăud, sprijiniți de către Academicianul Prof. Dr. Hc. RADU REY, Filiala Bistrița-Năsăud a FRM a desfășurat o activitate intensă de dezvoltare a Zonei Montane a României, pentru îmbunătățirea vieții economice, sociale și cultural-spirituale a colectivităților umane trăitoare de milenii sub scutul Munților Țării.

A fost o muncă grea, o continuă luptă împotriva inerției, a învingerii acelei păguboase sintagme aflată pe buzele muntenilor deznădăjduiți, secătuți de puteri și sărăciți de politicile inumane ale guvernelor trecătoare ale Țării, de schimbările economice și sociale a întregii lumi: ***„la NOI, nu să poate face asta...!”***.

Dar iată că, pentru OAMENII din Bistrița-Năsăud,
SE POATE!

În acești puțini ani, în arealul montan năsăudean - bistrițean s-au înființat multe Cooperative Agricole (Sângeorz Băi, Ardan, Coșbuc, Valea Ilvelor, Romuli și altele), au fost oferite consumatorilor produse minunate din Ținutul Grăniceresc năsăudean, iar Cooperativa și Grupul de Producători Sângeorz Băi a obținut dreptul de comercializare a șase produse lactate, sub eticheta „PRODUS MONTAN” - prima Cooperative din Zona Montană ce beneficiază de această mențiune, atât de valoroasă, cele șase produse fiind: „Cașcaval”, „Telemea”, „Smântână”, „Urdă” și un produs cu o vechime de aproape 200 de ani, „Brânza frământată, de Sângeorz Băi”, menționată într-o lucrare monografică din 1850.

Cooperativa Ardan produce și ea un sortiment de brânză de oaie, maturată, după o idee a unuia dintre Vicepreședinții Filialei, colonel-inginer Căținean.

Cooperativele și producătorii agricoli afiliați, din arealul Filialei FMR -Bistrița-Năsăud, produc și pâine, dar și produse de panificație tradiționale, toate coapte în cuptor la foc de lemne, specialități din păstrăv, brânzeturi naturale de la poalele Munților Călimani, Munților Rodnei și Țara Năsăudului, prăjituri de casă, uleiuri presate la rece, miere și produse apicole, zacuscă cu hribi, siropuri și dulcețuri parfumate din Pasul Tihuța, legume proaspete și naturale de Dumitra și Monor - toate făcând deliciul cumpărătorilor la Expoziția organizată în orașul Bistrița.

Filiale active ale Forumului Montan din România

Forumul Montan din România – filiala Bistrița – Năsăud

O mare realizare a la care a participat Filiala B-N a FMR a fost și elaborarea LEGII MUNTELUI -2018, multe articole din aceasta fiind propuse de către specialiștii din cadrul Filialei, la sediul acesteia din Bistrița, Legea producându-și încă de anul trecut efectele.

Această realizare vine ca o completare a multor inițiative și Proiecte propuse de către membrii Filialei, unele dintre ele fiind deja realizate, altele în curs sau/și în studiu, din care enumerăm:

1. Proiect de dezvoltare durabilă integrată a comunităților montane prin valorificarea resurselor locale: pădurea și iarba” - Inițiator: Emil Iugan, aplicant: Sc. Silvania prod SRL;
2. Proiect de modificare și îmbunătățire a legislației privind activitatea fermierilor din zona montană a României Inițiator: av. Monica Săsărman;
3. Proiect de dezvoltare a gospodăriilor țărănești din zona montană a județului Bistrița – Năsăud. Inițiator: D. Munteanu;

Membri de bază ai filialei BN a FMR

4. Proiect „Stână montană experimentală multifuncțională pentru producerea cașului maturat; Bio și tehnologie alternativă” inițiator ing. Petre Cătinean și Emil Iugan, aplicanți: Grup Ardan și Sc. Silvania Internațional Prod SRL.
5. Proiect „valorificarea lânii ca element de dezvoltare a comunităților rurale de munte prin industrializare și prin creșterea valorii adăugate” -inițiator: Emil Iugan, aplicant: Silvania Internațional Prod srl;
6. Proiect pilot „Fermă agro-zootehnică pentru educația montană a elevilor”, inițiator: D. Munteanu; aplicant: Filiala B-N a FMR.

Finele anului 2022 a găsit Filiala FMR Bistrița-Năsăud mult dezvoltată comparabil cu anii trecuți, mai ales în urma măsurilor luate în conformitate cu prevederile Legii Muntelui.

Astfel, pe lângă cooptarea de noi membri și creșterea numărului de Cooperative agricole, în arealul Filialei au fost luate măsuri de organizare a Masivelor montane, dar și multe altele administrative, regulile noi impunând cooptarea în conducerea Filialei a personalului de îndrumare și executiv a mai multor specialiști.

Mitrofan Lupșan – Președintele Executiv al Filialei și produsele montane ale Cooperativei Sângeorz Băi

Filiale active ale Forumului Montan din România

Forumul Montan din România – filiala Bistrița – Năsăud

Alegerile, desfășurate în luna octombrie a anului trecut au decis conducerea Filialei în următoarea componență:

1. Emil Iugan -Președinte;
2. Tomuța Onisim, director Silvania Internațional Prod – Prim-vicepreședinte;
3. Mitrofan Lupșan, șef Serviciu finanțe -Director executiv;
4. Avram Sorin (primar comuna Leșu) Vicepreședinte;
5. Scridonesi Mihai (inginer silvic) –Vicepreședinte;
6. Silași Ioan (inginer zootehnist) –Vicepreședinte;
7. Dumitru Munteanu, scriitor -secretar.

Pentru o bună desfășurare a activității, Conducerea Filialei a decis înființarea unui Birou al Filialei și în orașul Sângeorz Băi, acesta fiind și Centru Regional Montan pentru județele: Bistrița - Năsăud, Maramureș, Suceava și Satu Mare.

La ultima întâlnire a conducerii filialei a fost numit și împuternicitul acestuia pentru Consiliul Montan a Masivilor din județele menționate, în persoana domnului Mitrofan Lupșan, director executiv al Forumului Montan din România - Filiala Bistrița-Năsăud

Acesta este absolvent al Facultății de Științe Economice - specializarea finanțe – contabilitate și din 2004, – master în domeniul de gestiune financiară a organizațiilor și fiscalitate.

A mai lucrat la IAS Dumitra până în anul 1989, apoi la UJECOOP Bistrița – Năsăud, până în anul 1993, iar în luna ianuarie 1993 este angajat al Direcției Generale a Finanțelor Publice Bistrița – Năsăud, Serviciul Fiscal Orășenesc Sângeorz-Băi, la început ca inspector, iar din 1996 șef administrație și șef Serviciu.

Mitrofan Lupșan, Directorul Executiv al Filialei FMR Bistrița-Năsăud, împreună cu prietenii săi din Grupul Folcloric al Cooperativei Agricole Sângeorz Băi și Poiana Ilvei și alți participanți, la Ziua Internațională a Muntelui

Populația montană și valorile umane:

De ce „mor” satele de la munte?

Este o certitudine evidentă că populația și comunitățile montane se află într-un proces de dezagregare prin migrare. Populația montană pleacă în masă: către orașe sau către alte țări. Este un exod de dimensiuni apocaliptice (din 20 de milioane de români, 5 milioane se află în afara granițelor). Știm că există în lume grupuri numeroase de refugiați care fug din calea războiului și din calea diferitelor forme de exterminare. Pentru România nu sunt îndeplinite aceste situații care să definească asemenea motive de supraviețuire suficient de acute care să se încadreze în studii sistematice asupra fenomenului migraționist.

Toate valorile, toate tradițiile se prăbușesc în calea tăvălugului de emigranți care merg de nicăieri către nicăieri.

De fapt, are loc ceea ce în știința laserelor de numește *inversiune de populație*. Sunt mai mulți cei care pleacă decât cei care vin sau decât cei care rămân.

Agricultorii care au mai rămas acasă la munte sunt făcuți celebri (într-adevăr, aceștia sunt niște eroi), iar generatorii de politici de mândresc cu ei. Există o iluzie aparentă precum că lucrurile sunt normale, că este firesc să pleci, că este dreptul tău să aspiți la o viață mai bună.

Dar când stai de vorbă cu oamenii și auzi că acum 5 ani aveau zeci de vite, iar acum au una, două sau niciuna, când anul trecut treceam prin sate de munte iarna și vedeam ocoalele pline de oi, iar în acest an nu mai văd decât câteva mioare, gândul mă duce la o extrapolare la următorii 5 ani. Desigur, am văzut și ferme consolidate cu multe oi și multe vite cu o paletă foarte diversă de produse preparate pentru o piață selectivă.

Această „perdea de fum” vrea să salveze aparențele și să ne dea iluzia unei imagini încă idilice.

Totuși, unde se află tinerii noștri de la munte?

A fost o vreme cântată de poeți când oamenii de la munte trăiau în armonie cu natura, când munca era o sărbătoare continuă. Lumea era într-un zumzet plăcut însoțind oamenii la muncă, la masă, la odihnă, iar duminica la slujbă la biserică și apoi la distracție.

Mulți ani, dezvoltarea montană a mers pe un drum paralel cu dezvoltarea rurală colinară. Apoi, după anii 60, zona colinară s-a colectivizat și a beneficiat de sprijin: bază de semințe, îngrășăminte, pesticide, mecanizare. Copiii de țărani au urmat școli profesionale și au devenit ucenici apoi muncitori. Cei rămași acasă (la țară) deveneau tractoriști sau mecanizatori auto.

Zona montană nu a beneficiat de un asemenea sprijin, din contra, copiii erau persecutați, investiții, câtuși de puțin. Țăranilor munteni li s-a diminuat accesul în pădure, la exploatarea forestieră. Și aici a intervenit revoluția tehnologică în care toporul și beschia au fost înlocuite de motor-fierăstrăul (drujba). Productivitatea muncii a crescut și pădurea a început să dispară treptat accelerat. Casele de munte au fost dintotdeauna din lemn, iar acestea se degradau treptat sub acțiunea factorilor naturali.

Nivelul de viață în satele colinare și de șes a evoluat mai repede decât în satele de munte. Pe când la munte, munca fizică a rămas predominantă, accesul la resursele locale era limitat, veniturile erau mai mici astfel încât țăranii cu greu găseau de lucru pentru a-și îndestula familiile.

Au rămas ca soluții viabile exploatarea forestieră, activitatea minieră, agricultura de subzistență, creșterea animalelor. Norme mari venituri mici.

Pentru a ilustra evoluțiile fenomenului migraționist propunem împărțirea vârstei individuale în 4 segmente din 20 în 20 de ani astfel: copii și adolescenți, tineri, maturi, bătrâni. În deceniul colectivizării din zonele colinară și de șes,

- copiii și adolescenții au fost introduși în sistemul de învățământ obligatoriu, pe o programă forțată, care a înregistrat mai târziu derapaje, nefiind supuse nici unui proces lent de reformă.

- tinerii au rămas fără locuri de muncă prin mecanizare. A apărut categoria tractoriștilor dar, gradul de absorbție al forței de muncă era mic. Ei au plecat spre oraș unde au găsit oportunități de calificare; apoi au fost absorbiți de dezvoltarea industrială.

- maturii au plecat la oraș unde au început să apară oportunități de muncă necalificată.

- bătrânii primeau pensii mizere (de 20 - 50 de lei), și, treptat dispăreau.

Oamenii de la munte au fost angrenați în acest mecanism economico-social, cu o pondere statistică mai redusă. Se considera că ei aveau la munte mijloace de trai suficiente nu este cazul să spere la mai mult.

Portofoliul de oportunități de muncă necalificată era orientat către activități în construcții, săpare șanțuri, terasări de drumuri, rețele de apă și de canalizare, construcții, ambalare materiale în fabrici. Ca urmare, satele au început un proces lent de depopulare, mai ales că, în calitate de salariați, la oraș puteau primi locuință de la stat.

În deceniul de după 1970 ritmul locurilor de muncă disponibile a început să crească vertiginos ca urmare a industrializării forțate.

- copiii și adolescenții își propuneau cariere cu câștig salarial mare. La absolvirea clasei a 8-a plecau la școli profesionale și licee industriale serii întregi de copii și lăsa în urmă gospodăria, statut de urmaș, averi traduse în terenuri, animale, acareturi. Aproape nici un copil nu mai visa viață de agricultor montan.

- tinerii urmau programe masive de calificare, aveau la un ritm intens de lucru care le permitea mărirea de salarii convenabile.

- maturii deveneau un fel de aristocrați ai muncii și îi lăsa pe cei tineri să se afirme.

- bătrânii sperau la pensii potrivite de la stat pentru muncile prestate.

Nivelul de învățare începea să fie afectat de distanțarea treptată a teoriei de practică. De asemenea a apărut flagelul promovării 100% chiar dacă nivelul de pregătire era tot mai scăzut.

Oamenii de la munte au găsit oportunități de muncă mai calificată la exploatarea forestieră, minerit, lucrări megalomane de construcții. Ritmul plecării de la țară la oraș s-a mai diminuat din cauza unei penurii tot mai acute de locuințe. A apărut și a crescut fenomenul navetismului care a creat un mediu superficial pentru muncă și o preocupare în ce privește orarul autobuzelor sau trenurilor.

Ritmul plecărilor în străinătate era lent, de obicei fraudulos. De fapt, a crescut numărul celor cu convingeri antisistem.

Deceniul de după 1980 a fost marcat de obiectivul returnării creditelor după aplicarea unor măsuri de către fondul monetar internațional, considerate inacceptabile de către guvernanți.

Populația montană și valorile umane:

De ce „mor” satele de la munte?

S-au fixat planuri de producție tot mai draconice, importurile s-au direcționat pe ceea ce este absolut necesar. Populația trebuie să facă sacrificii de consum, produsele alimentare lipseau în mod deliberat. Programul de dezvoltare s-a subordonat copierii instalațiilor importate („program de asimilări”), din punct de vedere tehnologic s-a pierdut startul automatizării și informatizării, iar activitatea de bază se menținea în limitele unor atribute primitive doar pentru a permite clasei muncitoare să rămână „forță politică conducătoare”. Decizia centrală de achitare a datoriei externe pentru a menține autonom procesul decizional a supus și zona montană la obligația predării la stat a unei cote de recoltă precum și restricții privind accesul la utilități: energie electrică, energie termică, apă potabilă, carburanți auto (inclusiv pentru lucrări agricole).

Aceasta a avut ca rezultat îndârjirea populației de a rezista lipsurilor impuse și de sustragere de la obligațiile față de stat. Toate acestea au creat un complex psihologic față de evazionism și de lucru la limita legalității.

Trebuie să menționăm totuși că obligativitatea învățământului primar, gimnazial și profesional (chiar și cel liceal) a schimbat treptat nivelul intelectual al tineretului care devenea tot mai informat și mai performant ceea ce conducea la o exigență în ceea ce privește valorile socio-umane: demnitate, libertate, integritate, onestitate, prestigiu, vrednicie, asumare, prețuire, moralitate. A fost erodată și atitudinea față de cele 4 virtuți cardinale creștine: dreptate, cumpătare, curaj, prudență.

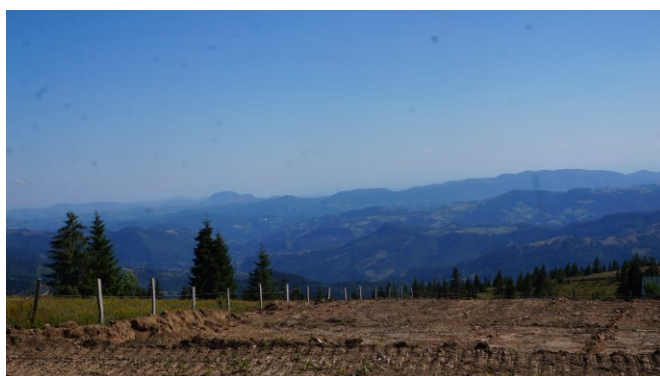
Ținerii absolvenți erau îndemnați să părăsească satul și să meargă la oraș, acolo unde se puteau împlini profesional și social. Meseriile ca agricultura, zootehnia nu erau încurajate în zona montană, dar intrau în lista de cote de achitat la stat.

Fenomenul plecării (frauduloase) din țară s-a intensificat devenind tot mai tragic. Persoanele prinse la graniță erau supuse privațiunii de libertate și unei presiuni psihologice și sociale.

Momentul 1989 a găsit zona rurală montană ca un butoi de pulbere la fel ca cele mai multe sectoare de activitate și de viață. Odată cu libertatea, populația s-a lăsat invadată de o exaltare.

Evenimentele care au urmat după 1990 au evidențiat că zona montană era complet nepregătită pentru provocările ce vor urma. Familiile de gospodari s-au confruntat cu lipsa de tehnologie. Oamenii și-au recăpătat terenurile naționalizate dar nu aveau că ce să le lucreze. Mai trăiau gospodari din generația care a suportat „pe viu” colectivizarea. Ei erau încântați că au revenit la libertate și la proprietate. Dar s-au întors la plugul tras de cai (nici măcar de boi). Productivitatea a rămas redusă și zona montană a căpătat statut de zonă defavorizată și zonă subdezvoltată. Treptat generațiile tradiționaliste s-au diluat, iar generațiile tinere veneau cu un mod de gândire diferit: ei doreau câștig imediat, iar statul îi taxa imediat. Ei voiau mai puțină muncă fizică și mai multă muncă intelectuală. Antreprenoriatul a început să se manifeste tot mai mult, dar pe activități care permiteau un flux de numerar bine corelat cu amplasarea afacerilor.

De fapt, aceasta a fost cauza principală a evoluției lente a fenomenului economic rural: lipsa fluxului de numerar. Se știa despre această problemă. Chiar există un termen potrivit în limbajul arhaic: a avea cheag sau a prinde cheag. Statul nu s-a preocupat să cultive spiritul antreprenorial.

Populația montană și valorile umane:

De ce „mor” satele de la munte?

Încă din primele momente post-decembriste s-a manifestat un puternic fenomen de oligarhizare. La început a fost focalizat pe dirijarea lichidităților, apoi pe monopol asupra resurselor, a urmat demolarea obiectivelor economice, mai recent au apărut fondurile europene pe proiecte și programe.

Pe măsură ce se manifesta, oligarhizarea devenea tot mai bine organizată și accepta un număr din ce în ce mai mic de persoane „descurcărețe”. Doar implicarea familiei (beizadelelor) era acceptabilă.

Zona montană a avut de adus un tribut propriu a acest proces, resursele și bruma de investiții au căzut pradă devoratorilor de fier vechi.

Generația tânără de la munte a fost antrenată de impulsul satisfacerii nevoilor imediate. Ea a fost nevoită să se adapteze. Dar, sectorul agro-pastoral nu mai era o opțiune viabilă. Munca la fân și la creșterea animalelor a devenit o corvoadă și o activitate puțin abordabilă.

Nu putem spune că viața la munte a dispărut dintr-o dată. Dar au început să se treacă praguri psihologice „în jos” care amplificau starea de jale. Reculul libertății a dus la înstrăinarea populației față de valorile tradiționale și la o existență egoistă. Coeziunea comunităților a clivat și s-a diluat tot mai mult.

Plecatul la muncă la oraș s-a redus. A scăzut numărul de locuri de muncă. Chiar au început să se mute oamenii înapoi la sat deoarece la oraș a devenit obsedant coșmarul factorilor.

La orizont a apărut o nouă oportunitate: mersul la muncă în străinătate. S-a repetat paradoxul de la colectivizare: pentru munca necalificată la oraș țărani munteni primeau un salariu mai mic, dar era permanent și predictibil. Mai mult decât acceptabil...

La început cu pașaport, apoi numai cu buletinul, grupuri mari de oameni din toate mediile au plecat să lucreze în străinătate.

Dacă în modelul tradițional se pune accent pe „familia multiplă” (cu 3 generații în aceeași curte), au apărut bătrânii de sacrificiu, care au rămas să aibă grijă de casă. În timp ce gospodinele noastre aveau grijă de bătrânele din țările gazdă (Italia, Spania etc.) bătrânii noștri erau supuși unui fenomen de însingurare care le-a grăbit plecarea din această lume..

Acolo în străinătate, conaționalii noștri prestau munci care în țară li se păreau inacceptabile (erau considerate penibile). Dar ei primeau salarii „de vis” în raport cu salariile pe care le-ar fi primit în țară. Cu banii aduși, fiecare și-a creat propriul univers în care a început să investească. Au apărut situații hilare caragialești. Cea mai mare nevoie a țăranilor în general și a țăranilor montani în special era să-și facă o casă. Au apărut o mulțime de case în sate și în afara lor. Dar această iluzie a câștigurilor i-a dus la capcana unor investiții disproporționate. Suprafața locuibilă în noile case era cu mult mai mare decât nevoile reale de locuire. Resursele financiare posibile s-au diminuat deoarece piața forței de muncă necalificată s-a diminuat prin noi valuri de populație în căutare de bogăție. În timp, și exigențele celor plecați la muncă au crescut. Au găsit de lucru mai ales în construcții, dar și în alte domenii în care s-au calificat. O parte și-au completat fluxul de numerar și au început afaceri de mai mare amploare și mai stabile.

Populația montană și valorile umane:

De ce „mor” satele de la munte?

În prezent, cele mai căutate locuri de muncă în străinătate sunt în domeniile construcțiilor și a transportatorilor rutieri (TIR-iști).

În paralel s-a produs un fenomen intens de emancipare și de adaptare a populației românești emigrante la valorile europene sau la valorile țărilor de adopție.

Practic, tinerii plecați la muncă în străinătate după 2010 – 2015 s-au „lepădat” de valorile românești.

Mulți români se întorc în țară cu mașini „de marcă”, dar achiziționate la *second hand*. Adesea, la înregistrarea unor evenimente rutiere, se constată gradul de avansat uzură al mașinilor, siguranța precară în circulație, lipsa inspecțiilor tehnice, lipsa actelor etc.

Sub aceste aspecte putem constata o situație dramatică.

Problemele cele mai grave care ne așteaptă se datorează tuturor acestor fisuri în fundația care formează sistemul de valori românesc.

Diferite sondaje efectuate la graniță la plecarea din țară după o vacanță, arată nemulțumirea unui număr important de români, precum că nu s-a schimbat nimic în țară și că nu se vor mai întoarce. Dincolo de justetea nemulțumirii stă faptul că reformele se fac cu oameni cu forță de manifestare. Adică, lipsa lor din țară, lipsa lor de implicare civică formează principala cauză a lănturii reformelor sociale și economice.

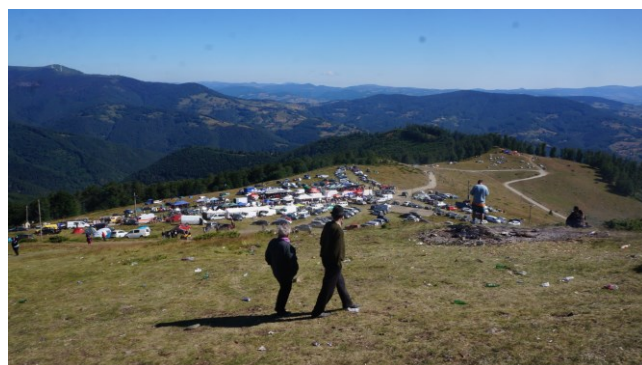
Pe astfel de manifestări nu te poți baza în reconstituirea și consolidarea valorilor comunităților. Cu atât mai puțin pe baza construcțiilor de case în mediul rural montan care nu au nimic comun cu moștenirea arhitecturală specifică satelor de munte din România.

Putem afirma că prioritățile celor care pleacă la muncă în străinătate sunt:

- rămân pe termen nelimitat în țările de adopție;
- se întorc în țară după ce au acumulat o sumă de bani cu care pot face investiții;
- se întorc acasă și își fac o casă. La români casa este o nevoie primară – adăpost. Am văzut că visul casei se modifică din mers;
- se întorc acasă și demarează o afacere. Am întâlnit persoane care și-au deschis afaceri proprii: o pensiune, o fermă de animale (nu oi), un atelier de servicii auto: service, vulcanizare, spălătorie auto.
- investesc în plantații de arbori și arbuști fructiferi;
- investesc în copii: școli, locuri de muncă, afaceri etc.

Sunt foarte puțini cei care își propun proiectarea și administrarea unor afaceri în ferme. Există experiențe de acest fel (bunicii lor au avut ferme mari de animale). Există exemple de investiții noi care se dovedesc de succes. Dar, reglementările coercitive și alte intervenții neortodoxe compromit o mare parte din bunele intenții. Se exemplifică „depistarea” pestei porcine în preajma Crăciunului. Se exemplifică controalele sanitare veterinare de tip „vânătoare de porumbei”.

Deocamdată și școala este un element destabilizator grav deoarece nu se manifestă un proces coerent de reformă și modernizare. Există multe licee din zona de munte care au profil teoretic, adică absolvenții se aleg cu un pachet de cunoștințe care nu le folosește la nimic: nici la diversificarea și perfecționarea competențelor nici la evoluții în mediul social rural montan. Copiii nu sunt încurajați să urmeze o calificare adecvată mediului rural montan. Nici profesorii de științe naturale nu planifică lecții din care să rezulte o finalitate potrivită mediului rural.

Populația montană și valorile umane:

De ce „mor” satele de la munte?

Am organizat mai multe ediții de tabere de dezvoltare personală în rândul tinerilor liceeni. Am eșantionat grupul țintă selectând tineri cu rezultate școlare bune și care „mișcă” la ore. Am constatat că partea cu „scop în viață”, „dezvoltare personală” sau „plan de carieră” lipsește din vocabularul curent. Nu ne mai miră rezultatele la bacalaureat.

Pentru proiecția carierei mulți părinți investesc în copii prin meditații, dar acestea sunt focalizate mai mult pe însușirea fidelă a unor cunoștințe din manual.

Am chestionat tinerii cu privire la atitudinea față de cultură. Cei mai mulți tineri s-au declarat preocupați pentru acest patrimoniu cultural care se disipă, dar își propun să participe la procesul de recuperare rurală, abia după ce vor ieși la pensie. De altfel, legislația de restaurare a patrimoniului material cuplată cu lipsa unui buget adecvat încurajează în cel mai clar mod procesul de degradare și de dispariție fizică a acestuia. Cele câteva restaurări la care s-a dat curs reprezintă excepții care întăresc regula.

Raportul între locuirea urbană și cea rurală rămâne supraunitar. Confortul de la oraș este preferat față de cel de la țară.

În prezent întreaga țară este cuprinsă de instalarea rețelelor de utilități. Satele de la munte sunt răsfirate și necesită costuri mari de instalare a conductelor de distribuție și de colectare. Am întâlnit un primar care s-a plâns că nu primește suficienți bani pentru deszăpeziri deoarece norma de se aplică la fel la orice UAT, dar el, fiind comună de munte, are drumuri mai lungi decât un sat concentrat din zona de șes cu același număr de gospodării.

Acestea sunt cele mai vizibile aspecte care argumentează motivele dispariției „naturale” a satelor de munte.

În plus a apărut un aspect mai devastator, cel al protecției mediului. În ultimul timp s-au construit șosele care traversează munții și se vor mai construi. Acestea au deschis oportunități de turism. S-au construit vile, pensiuni și alte anomalii arhitecturale fără documente de proprietate, fără autorizații de construcții, fără amenajări pentru apele deversate. Astfel, s-au creat noile focare de poluare și de stricăre a bunei dispoziții a turiștilor care găsesc gunoaie și la altitudini la care nu ajung insectele.

Este clar că lucrurile nu vor reveni prea curând la „ce a fost odată”, în sensul bun al cuvântului.

Ar trebuie să fim optimiști, că așa ne șade bine. Dar lucrurile nu stau bine și continuă să se degradeze.

Prima condiție este de împăcare a statului cu cetățeanul.

Cetățeanul nu trebuie să se simtă încorsetat de restricții care îi răpesc din timpul de management. Mulți români plecați la lucru în străinătate și-au deschis afaceri în țările gazdă și recunosc că nu au atâtea probleme de administrare ca cei din țară.

Altfel spus, nu trebuie să lăsăm să „moară” satele de la munte. Este o problemă de responsabilitate socială.

Fenomenul IMM (Întreprinderi Mici și Mijlocii) transferă povara locurilor de muncă în responsabilitate personală. Dacă începerea unei activități generatoare de venituri înseamnă apariția unui întreprinzător, aceasta ar trebui să fie percepută într-o investiție socială a statului mai avantajoasă decât crearea unui loc de muncă.

Populația montană și valorile umane:

De ce „mor” satele de la munte?

Planul de învățământ a fost creat pentru protejarea dascălilor care s-au plafonat, la rândul lor, și nu mai practică un profil didactic adaptat. Aici predomină efectul Dunning Kruger, un virus foarte periculos.

Elementele care în continuare au efect devastator sunt:

- migrarea absolvenților (fără perspectivă de revenire); trebuie activat și susținut *Sindromul Valorilor Străbune*;
- managementul sașietății; alimentația rațională și prevenirea risipei; în general de-a lungul istoriei s-a suferit de foame. În prezent se manifestă:

- comportamentul sfidător al celor veniți acasă în vacanțe; este o trăsătură mai puțin apreciată care explică de ce omul este și fudul;
- lipsa unui proces de orientare profesională a absolvenților; problematica orientării în carieră s-a considerat a fi responsabilitatea familiei; Pe vremea obștilor deciziile cele mai importante erau luate de un „sfat”; ei bine, gestiunea resurselor umane într-o localitate este atribuția unui sfat în care intră: elevul, familia, profesorii, primarul.

Dar aceasta este de acum o utopie...

- gestiunea moștenirii culturale. Pentru patrimoniul material lucrurile par mai simple: se formează roți din tinerii satului și fac manifestări de tot felul: sărbători, evenimente, hramuri, festivaluri etc.

Ca să nu „moară” satele, este necesar să le resuscităm.

Soluțiile pe care le propunem:

- dezvoltarea turismului: turismul este în trend în prezent și poate veni cu soluții. El este un domeniu prolific deoarece se ocupă de punerea în valoare a timpului liber. Desigur, este necesară restaurarea unor obiective care până acum au fost victime ale neglijenței investitorilor. Activarea artei tradiționale (textile, lemn, metal sau alte resurse locale);
- încurajarea creșterii animalelor pentru valorificarea resurselor locale de biomasă; aici s-a consacrat expresia că laptele se vinde la subpreț. Dar noi nu recomandăm vânzarea directă a laptelui decât pentru consum direct. În schimb, produsele lactate și brânzeturile au valoare adăugată ridicată;
- valorificarea unor resurse locale de sol, apă, aer. Există tot felul de surse de informare care scot în evidență diferite resurse: ape minerale, gaze vulcanice (mofete), ape sărate (balneo), terenuri bogate în anumite minerale, aerul ionizat (climateric);
- practicarea agriculturii și zootehniei montane de către persoane care s-au calificat / specializat / expertizat. Ideea constă în trimiterea tinerilor la școli cu profil de științe biologice. Aceștia se întorc în sat și continuă activități tradiționale cu cunoștințe noi. Este cea mai puternică combinație de motivare și câștig facil. Dar aceasta pare a fi tot o utopie. Trenează asupra acestei soluții un verdict peiorativ devastator: să nu rămâi „la coada vacii”;
- recuperarea demnității celor care practică activități rurale montane: agricultură, horticultură, zootehnie etc. Acestea sunt activități la fel de nobile ca și cele urbane care produc poluare și în contul celor rurale. Statisticile actuale scot în evidență că profiturile cele mai mari se obțin din legumicultura (montană);
- încurajarea / constrângerea exercitată de finanțatori publici pentru ca fiecare UAT să definească prin PUZ-uri potrivite concentrări economice competitive la scară artizanală sau cel mult semiindustrială.

Populația montană și valorile umane:

De ce „mor” satele de la munte?

S-a încercat în anul 2014 să se condiționeze acordarea de stipendii publice pentru agricultorii care fac parte din cooperative, organizații neguvernamentale / întreprinderi sociale. Dar reglementarea a picat în mai puțin de un an. Era o soluție bună de adunare a terenurilor în tarlale pe care s-ar fi putut practica pachete complexe de lucrări agricole.

- participare la setul de cursuri de inițiere / perfecționare / specializare antreprenorială a proprietarilor de terenuri (cu oricare din destinații) pentru a dobândi cunoștințele necesare pentru deschiderea de activități generatoare de venituri și de locuri de muncă. Acest set este pus în practică de Agenția Națională a Zonei Montane prin structura sa: Centrul de Formare și Inovație pentru Dezvoltare în Carpați (CEFIDEC). Aici funcționează mecanismul de formare profesională atât pentru competențe antreprenoriale cât și pentru alte discipline aplicative în domeniu.
- taxarea pentru terenurile necultivate a proprietarilor de terenuri agricole, pajiști, lucii de apă, ca măsură de constrângere de reintroducere a terenurilor în circuitul economic (producție spre vânzare sau spre consum propriu). De fapt, în condițiile în care populația globului a trecut de 8 miliarde de locuitori, problema gestiunii resurselor alimentare devine tot mai acută. Ca urmare și producția de biomasă trebuie gestionată corespunzător. Taxa pe necultivare poate deveni un instrument de mobilizare și de constrângere în producția de biomasă primară ca precursor de hrană umană.
- O provocare importantă este de a se cultiva în rândul tinerilor spiritul de creativitate, inventivitate, fantezie pentru a crea performanță în producția de bunuri, pentru a aplica forme de gestiune bazate pe performanță, pentru câștigarea respectului și prețuirii beneficiarilor de produse montane. În spiritul modelelor de dezvoltare eminate din procesul de globalizare există un câmp de aplicații care urmăresc identitatea de loc. Astfel, micile afaceri se folosesc de spațiile libere lăsate de plasa globalizării și realizează performanțe și diversitate.

Este necesar să refacem coeziunea și conștiința de neam pentru reconstrucția civilizației montane românești fie prin aducerea înapoi a celor plecați, fie prin regenerare umană locală: recuperarea natalității, reforma educației, cultul muncii. Depinde de noi, de noi toți ca să punem în acțiune toate valorile cu care ne mândrim și care trebuie să confirme forța necesară pentru a asigura viitorul nostru al românilor. Altfel ...

Însă, nu putem fi de acord cu ceea ce spunea Octavian Goga în poezia „Oltul”:

„Dar de ne-om prăpădi cu toții,
Tu, Oltule, să ne răzbuni!
Să verși păgân potop de apă
Pe șesul holdelor de aur;
Să piară glia care poartă
Înstrăinatul nost' tezaur;
Țărâna trupurilor noastre
S-o scurmi de unde ne-ngropară
Și să-ți aduni apele toate –
Să ne mutăm în altă țară!”

Dr. ing CS III Vasile Avădănei
CE-MONT

Comitetele de masiv sunt forme de asociere nejuridică a factorilor interesați de pe un teritoriu delimitat care elaborează politici, implementează proiecte de dezvoltare în interesul populației și comunităților din acel teritoriu. Această idee a fost introdusă în Legea muntelui (Legea 197 / 2018, capitolul 2), iar apoi a fost adoptat și cadrul legal de organizare și funcționare: Hotărârea nr. 332/2019 privind stabilirea componenței, atribuțiilor și responsabilităților comitetului de masiv și ale Consiliului Național al Muntelui. Ea are următorul conținut:

Cap. I Stabilirea componenței, atribuțiilor și responsabilităților comitetului de masiv

Art. 1 –

(1) În vederea aplicării politicilor și strategiilor de dezvoltare și protecție a mediului montan se constituie, la nivel teritorial, câte un comitet de masiv pentru fiecare dintre grupele de munți prevăzute în anexa la Legea muntelui nr. 197/2018, organism fără personalitate juridică, cu rol consultativ.

(2) Numărul și denumirile comitetelor de masiv, precum și numărul membrilor acestora sunt prevăzute în anexa care face parte integrantă din prezenta hotărâre.

Art. 2 –

(1) Comitetul de masiv are următoarea componență:

- a) un primar al unității administrativ-teritoriale cu cel mai mare număr de locuitori, din zona montană a fiecărui județ al grupei de munți;
- b) un reprezentant, la nivel de conducere, al consiliului județean din fiecare județ al grupei de munți, desemnat de președintele consiliului județean respectiv;
- c) un reprezentant, la nivel de conducere, al instituției prefectului din fiecare județ al grupei de munți, desemnat de prefectul județului respectiv;
- d) câte un reprezentant al fiecărei autorități și instituții publice cu impact asupra protecției și dezvoltării durabile a zonei montane: direcția pentru agricultură județeană, direcția sanitar-veterinară și pentru siguranța alimentelor, direcția apelor române, agenția pentru protecția mediului, structura teritorială a Agenției Naționale pentru Aree Naturale Protejate, reprezentanța teritorială în domeniul turismului a Ministerului Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, direcția de sănătate publică, direcția silvică, inspectoratul școlar, unitățile de jandarmi județene competente teritorial;
- e) doi reprezentanți ai societății civile din cadrul unor organizații cu activitate reprezentativă în domeniul protecției și dezvoltării durabile a zonei montane în grupa de munți respectivă, desemnați prin vot de către aceste organizații;
- e 1) un reprezentant al grupurilor de acțiune locală din grupa de munți respectivă, desemnat prin vot de către aceste organizații;
- f) un reprezentant al mediului de afaceri din grupa de munți respectivă, desemnat prin vot la propunerile camerelor de comerț și industrie din județele aferente grupei de munți;

- g) un reprezentant dintr-o unitate sau instituție de drept public din sistemul de cercetare-dezvoltare care îndeplinește, cumulativ, următoarele condiții: are sediul (principal sau secundar) sau un punct de lucru pe teritoriul pe care se găsește grupa de munți respectivă și desfășoară activități de cercetare-dezvoltare, respectiv măsurători, culegeri de date, experimente științifice, pe teritoriul pe care se găsește grupa de munți respectivă;
- h) un reprezentant al gestionarilor fondului cinegetic din grupa de munți respectivă, desemnat prin vot de către aceste organizații.

(2) Reprezentanții prevăzuți la alin. (1) se desemnează conform procedurii aprobate prin decizie a directorului general al Agenției Naționale a Zonei Montane, în termen de maximum 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei hotărâri.

(3) Componența nominală a comitetului de masiv se aprobă prin decizie a directorului general al Agenției Naționale a Zonei Montane, pe baza propunerilor formulate de instituțiile și organizațiile prevăzute la alin. (1).

(4) Regulamentul de organizare și funcționare al comitetului de masiv se adoptă la prima reuniune a comitetului de masiv, care va avea loc în termen de maximum 15 zile de la data aprobării componenței nominale a comitetului de masiv, în baza regulamentului-cadru de organizare și funcționare al comitetului de masiv elaborat de Agenția Națională a Zonei Montane și aprobat de directorul general al acesteia.

(5) Mandatul membrilor comitetului de masiv este de 4 ani.

(6) Membrii comitetului de masiv își exercită atribuțiile cu titlu gratuit.

(7) Fiecare membru al comitetului de masiv are dreptul la un singur vot.

Art. 3 –

(1) Comitetul de masiv este condus de un președinte și un vicepreședinte, aleși cu majoritate simplă de voturi dintre membrii săi, la prima reuniune a acestuia.

(2) Mandatele de președinte și de vicepreședinte au o durată de un an de la data alegerii.

(3) În absența președintelui comitetului de masiv, atribuțiile acestuia sunt preluate de vicepreședintele comitetului de masiv

Art. 4 –

(1) Prima ședință a comitetului de masiv este prezidată de reprezentantul consiliului județean din județul cu cea mai mare pondere în suprafața grupei de munți respective.

(2) Comitetul de masiv se întrunește la convocarea președintelui acestuia sau la cererea a două treimi din membrii săi, de două ori pe an sau ori de câte ori este nevoie, prin grija secretariatului.

(3) Adoptarea hotărârilor în cadrul reuniunilor comitetului de masiv se face cu votul majorității simple a membrilor prezenți, iar, în caz de egalitate, votul președintelui comitetului de masiv este hotărâtor.

(4) Secretariatul comitetului de masiv este asigurat de către Agenția Națională a Zonei Montane, prin centrele

regionale de dezvoltare montană, conform regulamentului de organizare și funcționare al comitetului de masiv.

Art. 5 –

- (1) În cadrul comitetului de masiv se constituie o comisie tehnică, din rândul membrilor comitetului de masiv, formată din 3 până la 5 membri, căreia acesta îi poate delega parțial competențele sale pe perioada dintre două întruniri ale comitetului.
- (2) Comitetul de masiv poate desemna în cadrul său comisii de specialitate în domenii precum:
 - a) agricultură și dezvoltare rurală;
 - b) protecția mediului și conservarea biodiversității;
 - c) silvicultură, cinegetică și gospodărirea apelor;
 - d) infrastructură montană;
 - e) educație montană;
 - f) inovare și cercetare.
- (3) Procedurile de numire, numărul membrilor și modul de funcționare a comisiilor de specialitate sunt stabilite în regulamentul de organizare și funcționare al comitetului de masiv.

Art. 6 –

Comitetul de masiv exercită următoarele atribuții și responsabilități:

- a) formulează propuneri de politici și strategii la nivel de grupe de munți către Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, Agenția Națională a Zonei Montane, Agenția Națională pentru Aree Naturale Protejate, Consiliul Național al Muntelui și alte instituții sau autorități publice abilitate, în scopul includerii acestora în documentele de programare;
- b) participă la consultări privind implementarea politicilor, programelor și măsurilor cu aplicabilitate la specificul montan sau la situația particulară a grupei de munți;
- c) colaborează cu organisme neguvernamentale, operatori economici, universități și instituții academice/științifice, grupuri de acțiune locală, cu alte persoane de drept public și privat, în scopul dezvoltării durabile a grupei de munți;
- d) colaborează cu organele de specialitate ale administrației publice la nivel de grupe de munți pentru punerea în aplicare a propunerilor formulate de Consiliul Național al Muntelui privind strategia și politicile naționale pentru protecția și dezvoltarea durabilă a zonei montane;
- e) efectuează analiza, sinteza și prognoza fenomenelor social-economice la nivelul grupei de munți și prezintă periodic informații către Consiliul Național al Muntelui;
- f) inițiază, colaborează și participă la nivel de grupe de munți la manifestări științifice, culturale, târguri și expoziții și la alte activități destinate zonei montane;
- g) monitorizează aplicarea programelor care au drept scop dezvoltarea durabilă a grupei de munți;
- h) realizează schimbul de informații cu celelalte comitete de masiv și creează parteneriate cu experți, operatori economici și alte persoane fizice sau juridice care pot contribui la elaborarea de studii, cercetări și proiecte specifice pentru dezvoltarea durabilă a zonei montane la nivel de grupe de munți; i) contribuie la atragerea de fonduri din surse interne și externe pentru punerea în aplicare a programelor de dezvoltare durabilă a zonei montane la nivel de grupe de munți;

- h) realizează schimbul de informații cu celelalte comitete de masiv și creează parteneriate cu experți, operatori economici și alte persoane fizice sau juridice care pot contribui la elaborarea de studii, cercetări și proiecte specifice pentru dezvoltarea durabilă a zonei montane la nivel de grupe de munți;
- i) contribuie la atragerea de fonduri din surse interne și externe pentru punerea în aplicare a programelor de dezvoltare durabilă a zonei montane la nivel de grupe de munți;
- j) efectuează vizite de documentare și consultare la instituțiile cu responsabilități în dezvoltarea durabilă a zonei montane, din țară și străinătate, la invitația acestora;
- k) diseminează informațiile referitoare la programele de sprijin pentru agricultură.

Cap. II Stabilirea componenței, atribuțiilor și responsabilităților Consiliului Național al Muntelui

Art. 7 –

La nivel național se constituie Consiliul Național al Muntelui, cu rol consultativ, care va asigura cooperarea între Guvern și reprezentanții zonei montane, pentru punerea în aplicare a strategiilor și politicilor specifice acesteia.

Art. 8 –

- (1) Consiliul Național al Muntelui este prezidat de prim-ministrul României.
- (2) Consiliul Național al Muntelui cuprinde 23 de membri și are următoarea componență, aprobată prin decizie a prim-ministrului României:
 - a) câte un reprezentant al administrației publice centrale, numit prin ordin al ministrului, din cadrul următoarelor ministere și autorități: Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor, Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației, Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri;
 - b) președinții celor nouă comitete de masiv;
 - c) doi reprezentanți ai mediului academic, din care unul desemnat de președintele Academiei Române și unul desemnat de președintele Academiei de Științe Agricole și Silvicultură "Gheorghe Ionescu-Șișești";
 - d) un reprezentant al asociațiilor agricultorilor și producătorilor din grupele de munți, desemnat prin vot de aceste organizații;
 - d1) un reprezentant al grupurilor de acțiune locală din zona montană, desemnat prin vot de aceste organizații;
 - e) un reprezentant al societății civile din cadrul organizațiilor cu activitate în domeniul protecției și dezvoltării durabile a zonei montane, desemnat prin vot de aceste organizații;
 - f) un reprezentant al gestionarilor fondului cinegetic din zona montană, desemnat prin vot de către aceste organizații.
- (3) Reprezentanții prevăzuți la alin. (2) lit. d), e) și f) se desemnează conform procedurii aprobate prin decizie a directorului general al Agenției Naționale a Zonei Montane, în termen de maximum 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei hotărâri.

Zona montană în profil teritorial

Comitetele de masiv

- (5) Ministrul agriculturii și dezvoltării rurale este vicepreședintele Consiliului Național al Muntelui. Consiliul Național al Muntelui poate avea un al doilea vicepreședinte, ales din rândul membrilor Consiliului Național al Muntelui, numit prin decizie a prim-ministrului României.
- (6) Membrii Consiliului Național al Muntelui sunt numiți pe o perioadă de 4 ani și își exercită atribuțiile cu titlu gratuit.

Art. 9 –

- (1) Consiliul Național al Muntelui se întrunește cel puțin o dată pe an sau ori de câte ori este nevoie și este convocat de președintele acestuia sau la cererea a două treimi din membrii săi, la propunerea ministrului agriculturii și dezvoltării rurale.
- (2) Consiliul Național al Muntelui întocmește anual un raport de activitate, pe care îl transmite prim-ministrului și structurilor componente, până la data de 1 februarie a anului următor.
- (3) Secretariatul Consiliului Național al Muntelui se asigură de către Agenția Națională a Zonei Montane.

Art. 10 –

- (1) În cadrul Consiliului Național al Muntelui se constituie o comisie tehnică, formată din 5 până la 7 membri ai Consiliului Național al Muntelui, care asigură continuitatea lucrărilor între două ședințe, căreia consiliul îi poate delega parțial competențele sale.
- (2) Președintele comisiei tehnice este ministrul agriculturii și dezvoltării rurale.
- (3) Comisia tehnică pregătește programul de lucru al ședințelor Consiliului Național al Muntelui și este însărcinată cu organizarea întrunirilor sale.
- (4) Comisia tehnică întocmește rapoarte cu privire la activitățile sale și le înaintează Consiliului Național al Muntelui.

Art. 11 –

- (1) Consiliul Național al Muntelui, la propunerea comisiei tehnice, poate înființa grupuri de lucru de specialitate.
- (2) Procedurile de numire, numărul membrilor și modul de funcționare a grupurilor de lucru sunt stabilite în regulamentul de organizare și funcționare al Consiliului Național al Muntelui.

Art. 12 –

Consiliul Național al Muntelui exercită următoarele atribuții și responsabilități:

- a) este consultat asupra obiectivelor și strategiilor pentru dezvoltarea durabilă a zonei montane;
- b) este consultat asupra acțiunilor de urmat conform strategiilor pentru dezvoltarea, amenajarea și protecția zonei montane;
- c) este consultat asupra proiectelor de acte normative specifice zonei montane;
- d) formulează recomandări asupra priorităților de intervenție și a condițiilor generale de aprobare a sprijinului pentru zona montană;
- e) colaborează la elaborarea planurilor de dezvoltare economică și socioculturală, cu respectarea normelor europene și naționale de protecție a cadrului natural și antropic;

- f) analizează și avizează activitatea comitetelor de masiv prin rapoartele pe care le întocmesc acestea între două ședințe; g) este consultat asupra documentelor strategice de dezvoltare durabilă a zonei montane.

Cap. III Dispoziții finale

Art. 13 –

La data intrării în vigoare a prezentei hotărâri, Hotărârea Guvernului nr. 318/2003 privind constituirea și funcționarea Comitetului interministerial și a comitetelor județene pentru zona montană, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 225 din 3 aprilie 2003, cu modificările ulterioare, se abrogă.

Art. 14 –

La data intrării în vigoare a prezentei hotărâri, Comitetul interministerial și comitetele județene pentru zona montană se desființează.

Hotărârea este semnată de:

Primul Ministru,
Ministrul Agriculturii și Dezvoltării Rurale,
Președintele Academiei Române,
Ministrul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice,
Ministrul Mediului,
Ministrul Afacerilor Interne,
Ministrul Educației Naționale,
Ministrul Sănătății,
Ministrul Apelor și Pădurilor,
Ministrul Turismului.

În prezent stadiul de implementare privește Constituirea Comitetelor de Masiv, Constituirea Comisiilor de specialitate, Elaborarea și aprobarea Regulamentului Comitetului de Masiv.

Deși această structură are rol numai consultativ, se așteaptă ca, prin sesiunile organizate să rezulte soluții interesante și optimizări favorabile pentru dezvoltarea interregională.

Sursa: https://azm.gov.ro/wp-content/uploads/2021/02/HG-332_2019.pdf

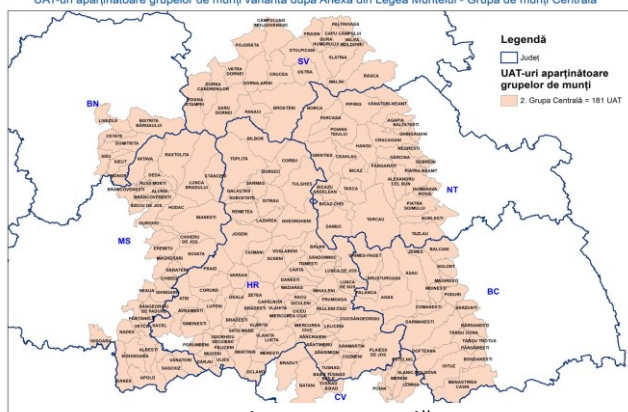

Masivul: Grupa Nordică

Zona montană în profil teritorial

Comitetele de masiv

UAT-uri aparținătoare grupelor de munți varianta după Anexa din Legea Muntelui - Grupa de munți Centrală

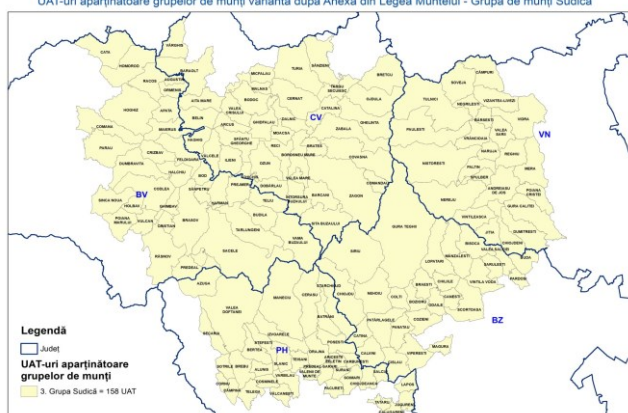
Masivul: Grupa Centrală

UAT-uri aparținătoare grupelor de munți varianta după Anexa din Legea Muntelui - Grupa de munți Parâng

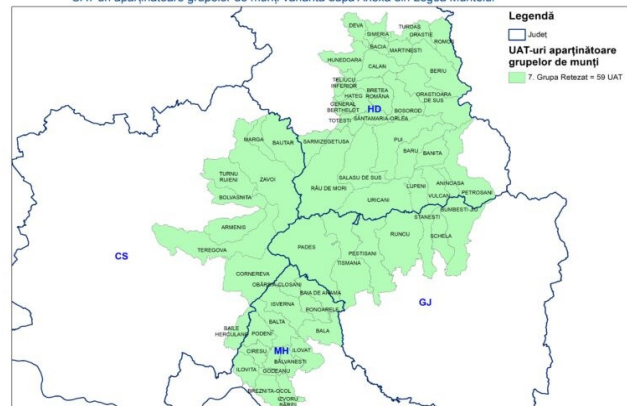
Masivul: Grupa Parâng

UAT-uri aparținătoare grupelor de munți varianta după Anexa din Legea Muntelui - Grupa de munți Sudaică

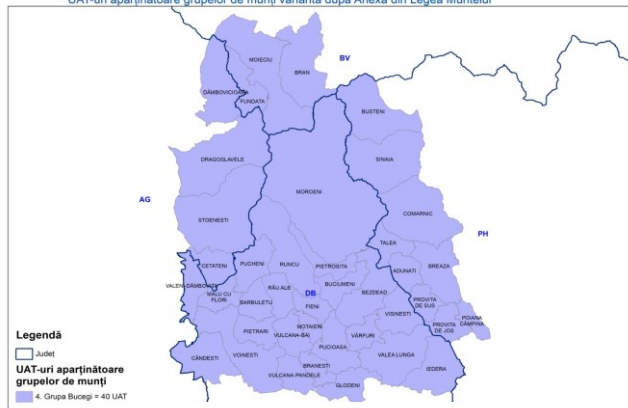
Masivul: Grupa Sudaică

UAT-uri aparținătoare grupelor de munți varianta după Anexa din Legea Muntelui

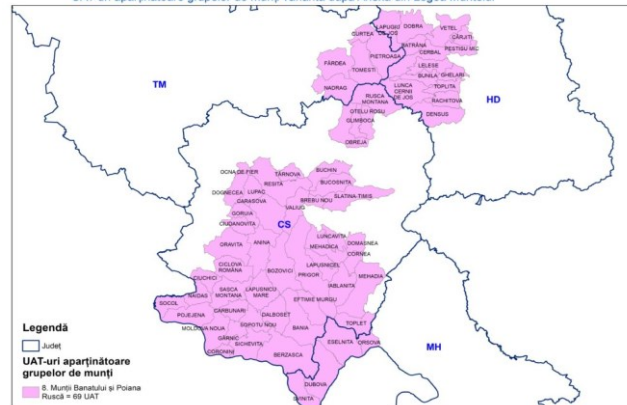
Masivul: Grupa Retezat - Godeanu

UAT-uri aparținătoare grupelor de munți varianta după Anexa din Legea Muntelui

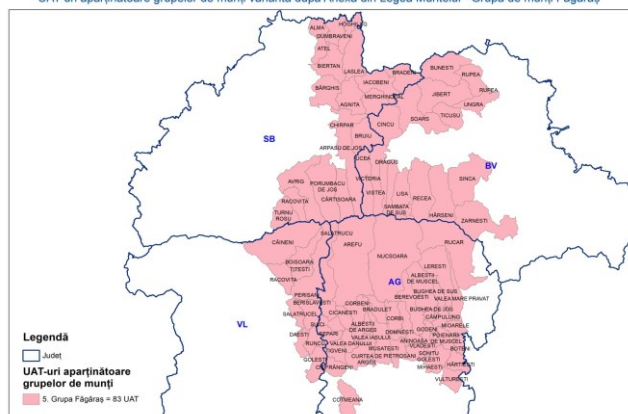
Masivul: Grupa Bucegi

UAT-uri aparținătoare grupelor de munți varianta după Anexa din Legea Muntelui

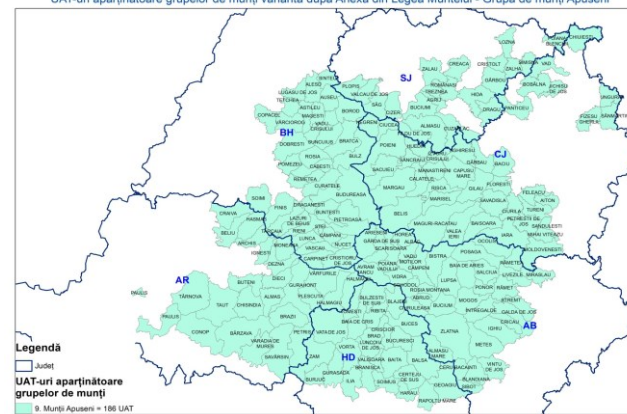
Masivul: Grupa Banat – Poiana Rusă

UAT-uri aparținătoare grupelor de munți varianta după Anexa din Legea Muntelui - Grupa de munți Făgăraș

Masivul: Grupa Făgăraș

UAT-uri aparținătoare grupelor de munți varianta după Anexa din Legea Muntelui - Grupa de munți Apuseni

Masivul: Grupa Apuseni

Să ne cunoaștem munții

Caracterizarea climatică a masivului Rarău

Ana-Maria Dănilă, CE-MONT;
Valeriu Stoilorv-Linu, CE-MONT;
Bogdan Mihai Negrea, CE-MONT;

Masivul Rarău reprezintă un ansamblu regional care prin intermediul elementelor de individualizare (morfologice, structurale, tectonice, geologice etc.) capătă un caracter unic, aflându-se într-un areal cu influențe climatice, pe alocuri antagonice.

Masivul Rarău este amplasat în partea central-nordică a laturii Orientale a Carpaților. Din punct de vedere morfo-structural, face parte din zona cristalino-mezozoică, remarcându-se în primul rând prin forma unui sinclinal. Datorită caracterului convențional de stabilire a modului de delimitare a unui areal, în cadrul stabilirii limitelor Masivului Rarău multe cercetări au generat noi teme de analiză, însă, cu excepția limitei sudice, majoritatea autorilor, începând cu Mihăilescu (1936) sau Ichim (1979) sunt de acord cu următoarea conturare a limitelor:

Limita nordică – este dată de aliniamentul Bârgău – Dorna - Mestecăniș - Valea Moldovei – Gura Humorului, fiind considerată o limită transversală, la nivelul Orientalilor. În nord regăsim Obcinele Bucovinei și de asemenea, două regiuni depresionare: Câmpulung Moldovenesc și Pojorâta.

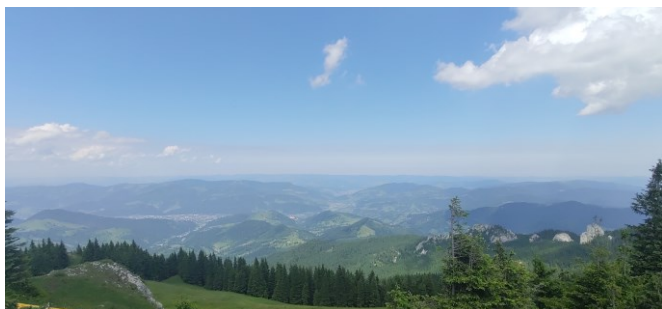
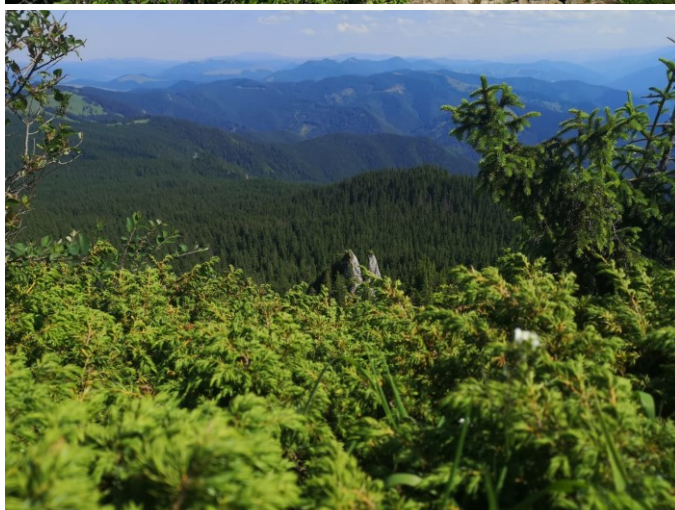
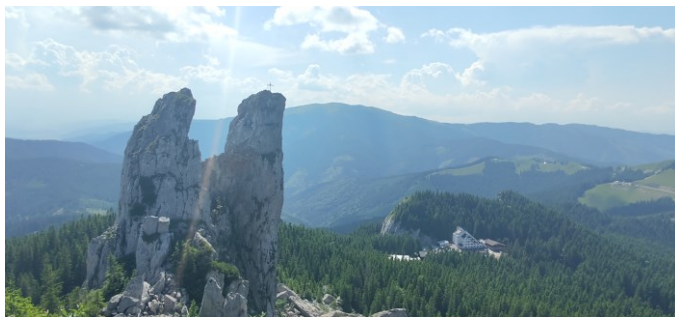
Limita estică – constă într-o arie *depresionară denumită Ostra* (Mihăilescu, 1936) sau *ulucul depresionar de înălțime Brăteasa - Gemenea – Slătioara, de origine tectono-erozivă* (Ichim, 1979).

Limita sudică – este cea mai dificil de stabilit. Sectorul de sud-vest este dat de Valea Bistriței, realizând limita cu Pietrosul Bistriței. Delimitarea se face ulterior prin perspectiva *culoarelor de vale, Chiril și Hoge* (Rusu, 2002).

Limita vestică – este inițiată de cursul Izvorului Giumalăului și continuată de Pârâul Colbu, fiind limita dintre Rarău și Giumalău.

Masivul Rarău prezintă o geologie particulară, unicitatea acestuia fiind complementată și de tectonica relativ complexă. Aceste aspecte stau la baza nuanțării unor forme de relief specifice, cu peisaj personalizat, diferențiindu-se facil în comparație cu regiunile din plan apropiat.

În ceea ce privește **geologia**, alcătuirea petrografică este una variată, corespunzătoare sinclinalului marginal extern, din arealul nordic al Carpaților Orientali, *sinclinal cunoscut în literatura sub numele de "cuveta Rarău"* (Rusu, 2002). Depozitele prezintă vârstă mezozoică, iar zonele marginale sunt alcătuite din formațiuni metamorfice. Extremitatea nord-estică este marcată de existența unor depozite sedimentare mezozoice, aparținând flișului intern al Orientalilor. Un alt aspect important constă în faptul că în această zonă sunt dispuse mai multe pânze de șariaj.

Masivul Rarău se detașează în mod evident față de ariile montane din jur, având o formă relativ geometrică. La sud de Valea Moldovei se manifestă prezența sinclinalului marginal, având dimensiuni importante și care se rezumă ulterior la un simplu aliniament.

Zona centrală a fost puternic înălțată, iar reducerea altitudinii în extremități, alături de poziția joasă a elementelor litologice și stratigrafice din est, marchează apariția unor însemnate inversiuni de relief. Caracteristicile morfologice demonstrează o evoluție diferențiată a reliefului, ca efect al complexității litologice, stratigrafice și tectonice (Rusu, 2002). Spre latura nord-estică putem observa o dispunere în trepte a reliefului, dar în ansamblu, păstrând astfel proporționalitatea reliefului și gruparea specifică a formelor specifice.

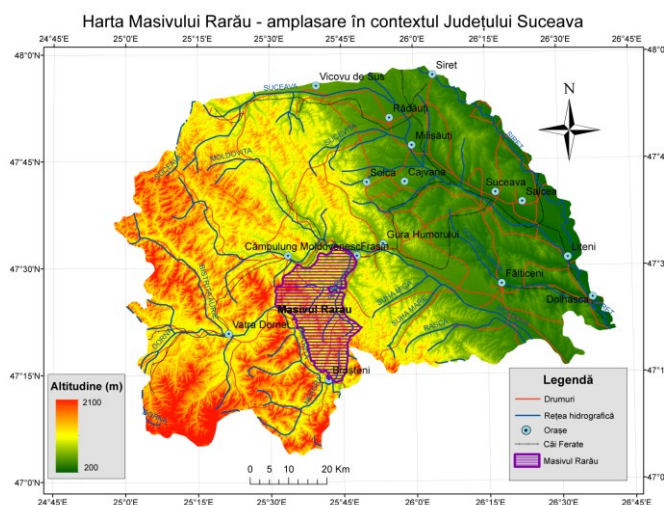

Fig. 1. Județul Suceava și amplasarea Masivului Rarău în context județean

Platourile înalte alcătuiesc nucleul montan principal, acestea având o formă aplatizată (Rarău), fiind în general fragmentate de areale depresionare sau de obârșile unor văi. Micro-morfologia realizează discontinuități în cadrul acestor platouri, alături de prezența unor vârfuri cu aspect ruiniform precum Pietrele Doamnei.

Abrupturile se evidențiază datorită asocierii acestora cu platourile calcaroase, reprezentativ fiind abruptul nord-estic al Rarăului. De asemenea prezența abrupturilor paralele, constituind pereții văilor în chei (Cheile Bistriței de la Zugreni).

Culmile interfluviale sunt prelungite, adaptându-se la structura geologică, caracteristică prezentă în partea estică a celor două grupe (nordică și centrală), dar întreruptă în arealul masivelor Giumalău și Rarău, unde culmile secundare sunt repartizate în mod aproximativ radial. Apariția depresiunilor, marchează arii de discontinuitate geografică (Depresiunea Câmpulung Moldovenesc, Pojorâta).

Din punct de vedere altitudinal, Masivul Rarău este cuprins în ecartul 590 m (Confluența Șandru - Moldova) și 1650 m în Vârful Rarău, dispunerea treptelor altitudinale fiind radial -concentrică. Altitudinea medie atinge valoarea de 940 m ceea ce denotă faptul că Masivul Rarău se încadrează în categoria munților joși și mijlocii.

Masivul Rarău se află în grupa centrală a Carpaților Orientali, astfel fiind amplasat implicit în cadrul climatului temperat de tranziție, într-un sector cu influențe de ariditate, iar din punct de vedere al districtelor, reprezentativ este considerat *districtul pădurilor* (Geografia României, vol.1, 1983). Din est, zona studiată se află sub incidența frecventă a maselor de aer continentale, polare, reci și uscate în timpul iernii, care adesea se opresc în Valea Moldovei, generând în mod repetat inversiuni termice intense.

De asemenea, văile Moldovei și Bistriței favorizează și temperaturile scăzute, inversiunile survenind în a doua parte a nopților și dimineața devreme, mai ales în perioadele cu cer senin sau în cele anticlonice. Vara, din est, se resimt mișcările advecive calde și uscate, în timp ce în vest sunt înregistrate masele de aer polar maritim. Uneori apare fenomenul de foehn, iar de-a lungul văii Bistriței sau pe alocuri în arealul văii Moldovei, iarna, masele de aer pătrund de la altitudine mare în depresiunea Dorna, generând inversiuni termice (Apostol, Rusu, 1989).

Valorile parametrilor climatici sunt obținute în urma rezultatului dintre interacțiunea complexă a factorilor climatogeni precum radiația solară, circulația atmosferică generală sau caracteristicile suprafeței subiacente active.

În ceea ce privește **radiația solară**, datele actinometrice lipsesc din acest areal montan, caracteristică regăsită la nivelul întregii țări, astfel cercetările prezintă date estimative, obținute prin metode indirecte sau statistice. Radiația globală înregistrează valori minime dimineața ($0.03 \text{ cal/cm}^2/\text{min}$ - iarna și $0.23 \text{ cal/cm}^2/\text{min}$ - vara), maximele fiind atinse vara, în perioada amiezii (aproximativ $1 \text{ cal/cm}^2/\text{min}$) (Geografia României, vol. I, 1983). Valoarea medie multianuală este situată sub $105 \text{ kcal/cm}^2/\text{an}$, 80% fiind înregistrată în perioada caldă (aprilie - septembrie).

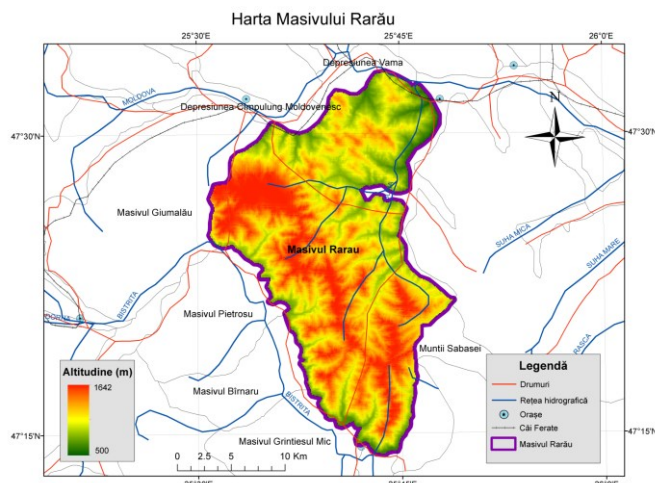

Fig. 2. Harta Masivului Rarău

Circulația generală a atmosferei. Caracteristicile circulației atmosferice generale în zona Masivului Rarău corespund în mare parte cu cele înregistrate la nivelul țării, datorită faptului că în limitele inferioare ale atmosferei, trăsăturile circulației aerului sunt predominant omogene, pe suprafețe extinse.

Orientarea generală a maselor de aer se realizează pe direcția vest-est, similară cu direcția generală din emisfera nordică, la o latitudine asemănătoare. Circulația vestică are o frecvență de 45%, determinând ierni blânde și umede, respectiv variabilitate și instabilitate în celelalte anotimpuri, circulația polară, cu o frecvență de 30%, cu direcția de pătrundere dinspre nord-vest, determină uneori scăderea temperaturii și creșterea nivelului precipitațiilor. Circulația tropicală se manifestă slab, aducând aer tropical umed dinspre Marea Mediterană, rezultând creșteri ale temperaturilor și precipitații relativ bogate în sezonul rece și instabilitate în cel cald, în timp ce circulația de blocare, prezentă în doar 10 % din cazuri se produce în situația unui regim de presiune atmosferică ridicată și determină vreme senină și secetă în sezonul cald, respectiv vreme închisă și umedă în sezonul rece.

Suprafața subiacentă activă reușește prin particularitățile sale să determine o variație și o complexitate a fenomenelor climatice. Principalele modificări sunt date de către caracteristicile reliefului, orientarea lanțurilor montane din Orientali fiind un obstacol în calea circulației maselor de aer vestice, diminuându-le caracteristicile. Panta și expoziția determină o răspândire neuniformă a valorilor energiei solare primite, suprafețele fiind astfel încălzite diferit. Altitudinea generează o zonalitate verticală a fenomenelor climatice, datorită gradientului termic vertical. Astfel, temperatura scade cu 0.6°C la fiecare 100 de metri, umezeala relativă crește direct proporțional, nebulozitatea medie va prezenta valori ridicate. Este important de remarcat faptul că Masivul Rarău se detașează față de zonele limitrofe, fiind expus circulației atmosferice și implicit unor vânturi puternice.

Temperatura medie anuală a aerului. La stația meteorologică Rarău media anuală între **1958 și 2021 a fost de $2,5^{\circ}\text{C}$** . Medii anuale mai mari decât această valoare au apărut în 45% din ani, aspect ce denotă faptul că ponderea anilor cu diferențe pozitive sau negative se află într-un strâns echilibru. În acest interval, cea mai mare medie înregistrată (4.4°C) corespunde anului 2014, în timp ce valoarea medie cea mai scăzută (1.2°C) s-a concretizat în anul 1980, diferențele reduse arătând o variabilitate termică anuală normală.

Valorile medii variabile pentru perioadele de 10 ani, arată o scădere a temperaturii până în anii 1985-1987 și o creștere lentă până în 2006, apoi o creștere puternică până în 2021.

Amplitudinea lunară maximă absolută este înregistrată pe parcursul lunii martie, atingând valoarea de $45,8^{\circ}\text{C}$, perioadă în care în această zonă există o circulație atmosferică intensă. Minima absolută din cadrul celor înregistrate a avut loc pe data de 4 martie 1987, în condițiile unei advecții polare, din nord-est, în timp ce maxima a fost înregistrată în 13 iulie 1984, când au pătruns masele de aer subtropicale dinspre Africa.

Presiunea atmosferică. Încălzirea inegală a suprafeței terestre reprezintă o cauză a repartiției neuniforme a presiunii exercitate de masa atmosferică.

Să ne cunoaștem munții

Caracterizarea climatică a masivului Rarău

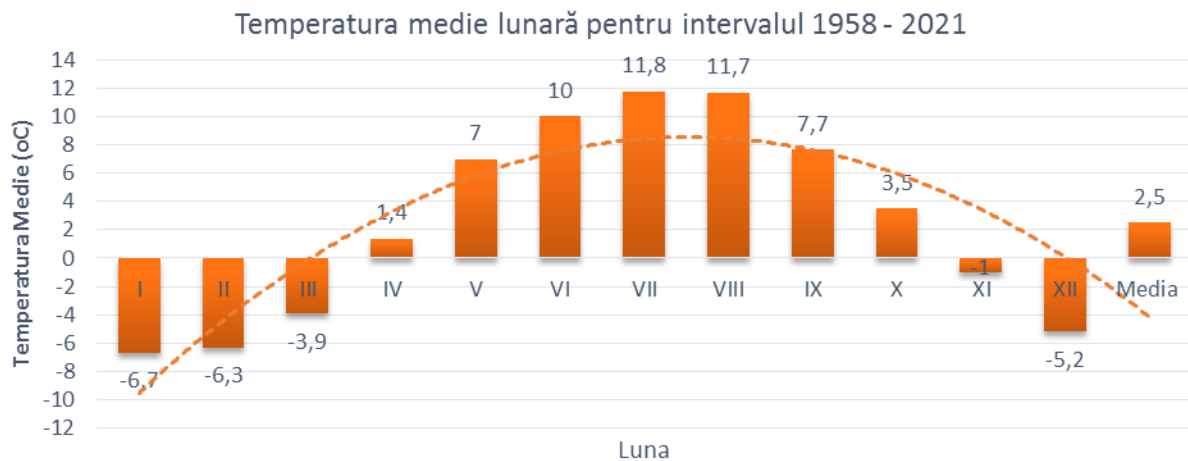

Fig. 3. Temperatura medie lunară pentru intervalul temporal 1958 - 2021

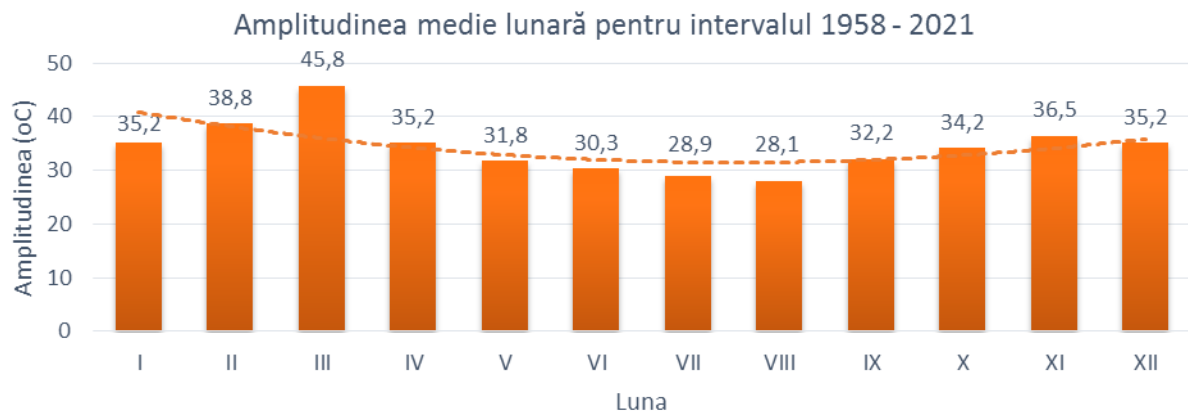

Fig. 4. Amplitudinea medie lunară pentru intervalul temporal 1958 - 2021

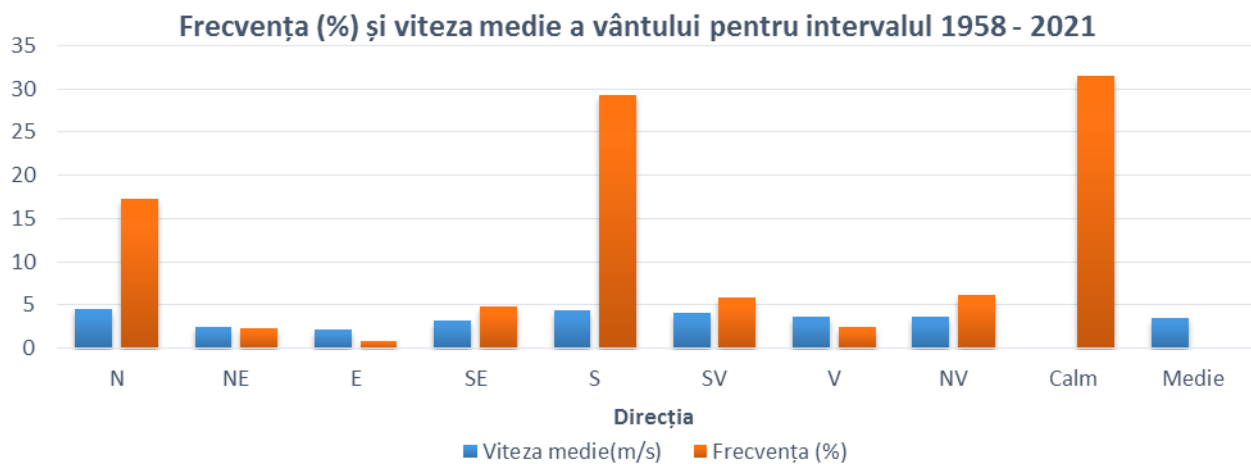

Fig. 5. Frecvența (%) și viteza medie a vântului pentru intervalul 1958 - 2021

Presiunea atmosferică scade direct proporțional cu altitudinea (aproximativ 11 mb la 100 m). Astfel pentru Rarău valorile medii ale presiunii se încadrează între 838 mb și 855 mb pentru perioada studiată.

Vânturile. Regimul eolian în Masivul Rarău este determinat de caracteristicile vântului din stratele înalte ale atmosferei, de particularitățile atmosferice, de agentul termic și de rolul determinant al suprafeței active.

Caracteristicile higrometrice ale aerului au un rol important în nuanțarea trăsăturilor climatice ale unei zone. Acestea sunt evaluate prin tensiunea vaporilor de apă, deficitul de saturație și umezeala relativă. Dacă în cazul valorilor pentru umezeala relativă, mediile anuale ating 79 – 80 %, deficitul de saturație este situat între ecartul 0,5 – 2,6 mb, valorile medii lunare, în situația tensiunii medii a vaporilor de apă situația se prezintă conform graficului din fig.6, valoarea medie înregistrată fiind de 6,8 mb.

Să ne cunoaștem munții

Caracterizarea climatică a masivului Rarău

Cantitatea de energie radiativă diferită primită de suprafața terestră și de atmosferă, alături de particularitățile circulației generale a atmosferei, determină producerea fenomenelor meteorologice, preponderent în perioada mai rece. Astfel, în sezonul rece, sunt prezente procesele de condensare (sublimare) pe suprafața terestră (bruma, poleiul, chiciura, depunerile lichide și solide pe suprafața solului sau pe diverse obiecte), condensarea în stratul inferior al atmosferei (ceața și aerul cețos), diverse tipuri de precipitații (burnița, lapovița, măzărichea, ninsoarea), viscolul și stratul de zăpadă viscolit.

În sezonul cald al anului se produc mai puține fenomene meteorologice, condiționate ca frecvență, durată și intensitate de **temperaturile ridicate din aer**, respectiv convecția termică sau încărcarea electrică a atmosferei. Condensarea pe suprafața solului a impus formarea fenomenului de rouă, rareori apare fenomenul de grindină, fenomenele orajoase având o frecvență moderată, și o durată modestă.

Bibliografie

- Apostol, L., Rusu, C. (1989), *Aspects of air temperature on Massif Rarău*, Lucr. Sem. Geogr. „D. Cantemir”, no. 9, Univ. „Al. I. Cuza”, Iași.
- Ichim, I. (1979). *Munții Stinisoara...* Ed. Academiei.
- Mihăilescu, V. (1936). *România: geografie fizică*. Atelierele Grafice Socec & Company.
- Mihăilescu C.M., Apostol L. (2016), *The thermal regime of air in the Rarău Massif*, PESD, Vol.10, no.1, DOI 10.1515/pesd-2016-0020
- Rusu, C. (2002), *Rarău Masiff – Physical geography study*, Edit. Academiei, București.
- * * * (1983), *Geography of Romania*, vol. 1, Edit. Academiei, București.

Fotografiile fac parte din colecțiile personale ale autorilor

Montanisme

V. Chemarea muntelui: frumusețe, peisaj și muzică

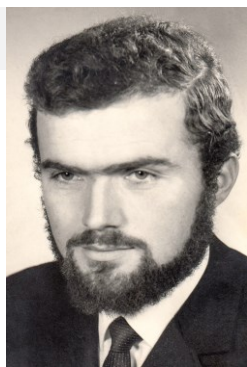
- Acest colț l-am botezat al muzicii, fiindcă acolo se schimbă cântecul apelor; când urci la deal, cel frumos și simfonic al lălomiței se potolește și în vâlcet se aude numai doina izvorului, care curge din luminișul schitului nou, iar când cobori la vale melodia dulce a acestui izvor se contopește deodată cu armonia puternică a râului. *Bucura Dumbravă, (1868 - 1926), prozatoare;*
- Ne găseam așadar într-o originală cameră de muzică, subterană, în care era instalat un xilofon de stalactite. Amicul meu, care este un mare meloman se grăbi să tapeze „Kleine Nachtmusik” al lui Mozart. Sunt convins că această capodoperă a literaturii muzicale n-a mai fost executată niciodată, de nimeni, pe un xilofon de stalactite, într-o grotă subterană, care nu cunoscuse până atunci nici măcar vibrarea discretă a celor mai slabe raze de lumină. *Janos Xantus (1825 – 1895), ornitolog, prozator;*
- Marea orgă începuse să cânte. O adiere domoală vâslea lin din înălțimi, lăsându-și undele să lunece pe fața orgii. O melodie ciudată se zbătu în ganguri. Ascultau cu toții, înfiorați de plăcere, freacăta simfoniei alpine. Nimeni n-ar putea reproduce concertul Marii Orgi de sub turnul Pietrei Craiului, dar oricine l-a auzit și-l reamintește cu emoție. *Ovidiu Manițiu, montanist;*
- Începe marea simfonia a Carpaților. Primele ei acorduri, preludiu plin de imense promisiuni, se aud odată cu ivirea stelelor; iar zorile mai găsesc viori și violoncelle stăruind încă, în epuizarea totală a lunii, asupra unui motiv ce-a fost în timpul nopții ca o poartă larg deschisă, prin care altfel era văzut tot Universul. *Geo Bogza (1908 – 1993), scriitor;*
- Există în împietrire un farmec tulburător...Mii și sute de mii de flori, de ciorchini de piatră, străvezii sau pânguți în

- auriu, împodobesc cât vezi cu ochii, pereți a căror înălțime nici lumina n-o poate urmări. Nu există nici o palmă de loc care să nu fie bătută în nestemate sau care să nu rodească în formele cele mai încântătoare. Mâna purtată pe pereți iscă din perii de cristal ascuțiți clinchet de zurgălăi de argint; Dan Coman, montanist;
- Peste văi și munți, belșugul de culori se întinde plin de veselie. Mesteacănul își risipește bănuții de aur prin iarba pădurilor, iar frunzele de bronz ale fagului cad peste verdele mohorât al pădurii de brad. Turistul singuratic parcă ar străbate o uriașă expoziție de pictură. *Janos Xantus, (1825 – 1894), ornitolog, prozator;*
 - Nu. Muntele nu înseamnă moarte sub avalanșe sau în furtuni, prin desprinderea prizelor sau smulgerea pitonului solicitat. Și turistul sau alpinistul nu merge nebunește în munți pentru a se sinucide, ci dimpotrivă pentru a se bucura în mijlocul luminii, al celor mai radiante culori, al spațiului nesfârșit, pentru a asculta apele care cad, marile freacăte ale pădurilor de brad în acordul de orgă; *Alexandru Balaci, 1916 – 2002, prozator;*
 - În munții înalți aerul este mai pur, corpul mai ușor, spiritul mai senin. Aici plăcerile sunt mai puțin arzătoare, pasiunile mai stăpânite. Meditația are un caracter profund, raportată la lucrurile care ne înconjoară și voluptatea e calmă, fără nimic amar și senzual. *J.J. Rousseau, (1712 – 1778), filosof, scriitor;*

Culese și aranjate de
CS I Dr. ing. Teodor Marușca,
membru ASAS

Drept la OPINIE

În perioada 18 Aprilie-21 Decembrie 1969 am avut ocazia să efectuez un stagiul de specializare pe probleme de pajiști montane la Stațiunea federală de cercetări agricole Nyon-Lausanne din Elveția. Cu acest prilej mi-am notat activitatea și impresiile într-un jurnal.

După o jumătate de secol recitind acest jurnal m-am gândit că ar fi de folos să împărtășesc și altora trăirile, impresiile și învățămintele pe care le-am dobândit și m-au călăuzit în întreaga mea viață de cercetător științific și practicant. Doresc ca aceste rânduri să îndemne tânăra generație din cercetare, învățământ, gospodării montane și alți actori să contribuie la îmbunătățirea stării actuale de înapoiere a practicării și pastoralismului montan românesc.

Vizite primite în alpai

În perioada celor aproape patru luni cât timp am efectuat un alpai întreg cu animalele de experiență din munții Jura, am avut 12 vizite deosebite, dovadă interesul pentru cercetarea agricolă pastorală din Elveția.

Vizitatorii, fermieri, universitari, cercetători științifici, școlari etc., au fost însoțiți de regulă de Dr. J. Caputa și de colaboratorii săi cei mai apropiați, de o seamă cu mine, inginerii agronomi J.-P. Charles și J.-P. Revaz.

În jurnal, am consemnat următoarele vizite:

- **5 iunie**, 20 de fermieri francezi care s-au interesat de comportamentul la altitudine al soiurilor de graminee și leguminoase perene, pentru pajiști semănate;
- **6 iulie**, Prof. J. Cijac de la Universitatea agricolă din Zagreb, care a urmărit experiențele cu animale de la Vuissens;
- **11 iulie**, Prof. Viorel Popescu, șeful disciplinei de Cultura pajiștilor și plantelor furajere de la Institutul Agronomic „Dr. Petru Groza” din Cluj, veche cunoștință de când am participat la Festivalul cercurilor științifice studențești din 1964, care a venit să mă vadă și să cunoască ce fac în stagiatură;
- **14 iulie**, Prof. J. Aubert de la Universitatea din Lausanne, pentru care am adunat muștele hematofage, despre care am mai amintit;
- **18 iulie**, Doamna Dr. Merz, director al Institutului de biofizică din Geneva, care a aflat că mă ocup de etologia pastorală și mi-a propus să studiez influența radiațiilor telurice asupra animalelor;
- **25 iulie**, directorul Stațiunii federale de cercetări agricole din Lausanne, Dr. M. Rochaix, la care se subordona Stațiunea Changins - Nyon, pentru a vedea cu ce mă ocup și a ști cum mă comport și mă descurc, întrucât Domnia sa mi-a eliberat adeverința finală de efectuare a stagiului de specializare în această țară;
- **28 iulie**, trei coreeni din cercetarea agricolă, care s-au interesat de sistemele de pășunat în fermele familiale din Jura;

- **5 august**, cca 25 de absolvenți ai unei școli medii de agricultură din Jura berneză, pentru a cunoaște sortimentul de soiuri de graminee și leguminoase perene, cât și experiența cu animale de la Vuissens;
- **13 august**, Prof. Koblet de la Școala Politehnică Superioară din Zürich, care s-a interesat de cercetarea agricolă pastorală din Jura;
- **19 august**, cca. 50 de membri ai Asociației pentru dezvoltarea culturilor de furaje (ADCF) finanțatoarea stagiaturii mele, care s-au interesat de experiența cu animale de la Vuissens, cu accent pe etologie, despre care am relatat în episodul precedent;
- **26 august**, un cercetător polonez din agricultură, al cărui nume nu l-am consemnat;
- **27 august**, Dr. Constantin Brădescu, asistent la disciplina de contabilitate agricolă de la Institutul Agronomic Timișoara, unde am efectuat studiile (1959-1964), cu care am depănat mai multe amintiri din studenție și m-am informat ce fac cunoscuții comuni.

Din simpla înșiruire a vizitelor care au fost cel puțin trei într-o lună, cât și a componenței vizitatorilor, ne putem da seama de interesul și importanța care s-au acordat atunci cercetătorilor pe pajiștile montane, de la îmbunătățire până la valorificarea lor optimă cu animalele.

La noi, o spun cu durere, astfel de cercetări în zona montană, nici în trecut și nici acum, aproape că nu sunt băgate în seamă, prioritare au fost și sunt cercetările din zona de câmpie și dealuri, mai accesibile și eficiente economic.

Implementarea cunoștințelor specializării

După ce am petrecut sărbătorile de iarnă la Jebel și Timișoara cu părinți, frați, alte rubedenii și prieteni, m-am reîntors la gazda mea din Cristianul Brașovului și la locul de muncă, devenit în 15 noiembrie 1969, prin Ordinul ministrului agriculturii de atunci nr. 258, Stațiunea centrală de cercetări pentru cultura pajiștilor Măgurele - Brașov.

De la bun început am fost numit secretar științific al stațiunii centrale și, din iulie 1974 până în aprilie 1978, am acumulat și funcția de șef de laborator cu responsabilități concrete de sprijinirea activității de cercetare la nivel național, alături de mai vârstnicii și titații specialiști în practică din unități ASAS și învățământul superior agricol din acea vreme.

Pagini din viața oamenilor de munte

Jurnal pastoral elvețian (de Teodor Marușca) partea a VIII-a

Misiunea mea de cercetător cu un stagiu de specializare în străinătate a fost să fac o demonstrație prin care să arăt ce am învățat și însușit pentru țara noastră, deoarece eram verificat de către cei care m-au trimis în Elveția, din cadrul ASAS și Ministerul Agriculturii.

Am ales, ca noutate absolută pentru cercetarea noastră din domeniu, exprimarea productivității pajiștilor prin randamentul lor în spor greutate vie la tineretul taurin femel de prăsilă, după modelul de la Changins și Vuissens, de care m-am ocupat cel mai mult.

Experiența cu animale a fost începută în anul 1971 la Vlădeni - Brașov, pe o pajiște degradată de *Nardus stricta* (părul porcului, țepoșică) îmbunătățită prin diferite metode, urmată în 1973 la Măgurele - Brașov de a doua experiență, de folosire cu amestecuri de pajiști semănate orânduite în conveier, până în 1977, unde cu soiuri românești s-au obținut peste 1.000 kg la hectar spor greutate vie la hectar pentru tineretul taurin, cu nimic mai prejos decât cele realizate în Elveția.

După acest model de experiență cu animale, respectiv metode specifice de observații, studii și determinări, s-au inspirat, documentat, instruit și înfăptuit numeroși alți cercetători din rețeaua Stațiunii centrale de cercetări pentru cultura pajiștilor (SCCP), transformată în institut (1982), din care amintim: Ioan Aldulea, Mircea Proca, Ionel Scurtu (Măgurele, BV), Gheorghe Mihai (Agriș și Sighetu-Marmației, MM), Vladimir Vineș, Teodor Gheorghiu (Secuieni, NT), Aurelian Constantin (Șimnic, DJ), Ioan Capșa (Caransebeș, CS), Gheorghe Motcă, Dumitru Ștefan (Moara Domnească, IF) și Aurel Lăpușan, Horia Ungur (Jucu, CJ), practic în principalele zone fizico-geografice ale țării noastre.

Experiențele de acest tip mai dificil de executat au fost foarte bine apreciate, produsul animal în sezonul de pășunat fiind cel mai elocvent exemplu de exprimare a productivității unei pajiști.

În prezent, din cauza subfinanțării cercetării, experiențele cu animale pe pajiști sunt aproape inexistente, cu excepția celor inițiate de mine cu vaci de lapte la Blana Bucegi (DB) în anul 1995, care împlinesc anul viitor 25 de ani de existență continuă.

La unele dintre aceste experiențe am efectuat, în premieră la noi, observații de etologie pastorală, după metoda stabilită în stagiul elvețian.

A doua direcție mare de cercetare a fost dată de inițierea și realizarea în rețea a unor experiențe cu amestecuri de graminee și leguminoase perene, în vederea standardizării lor pentru înființarea pajiștilor semănate (temporare).

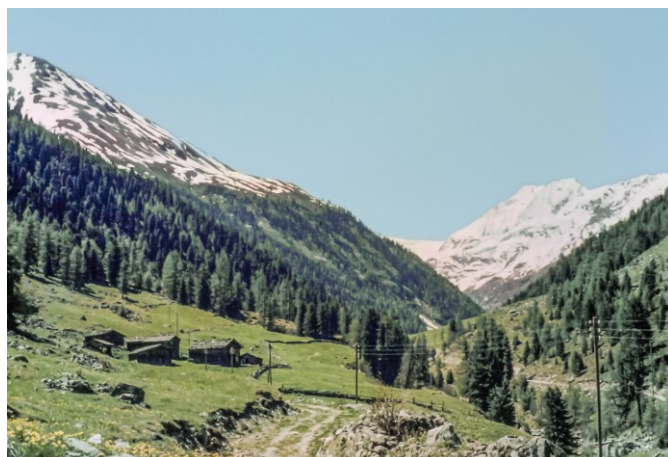

La aceste experiențe coordonate de Nicolae Simtea (Geoagiu, HD), au activat numeroși colaboratori din rețeaua ASAS între anii 1975 și 1977, rezultând în final primele 21 de amestecuri de ierburi standardizate pentru diferite condiții pedoclimatice, moduri de folosință și grad de intensivizare, după model elvețian.

A treia direcție de cercetare într-o rețea și mai largă decât precedenta a fost fertilizarea cu îngrășăminte chimice a pajiștilor permanente și temporare.

Cu toate că de la primele studii efectuate de Ioan Safta, în anii 1930, continuate de numeroși alți cercetători până la începutul anilor 1970, au trecut peste patru decenii, nu au fost epuizate toate aspectele privind raportul optim între principalele elemente fertilizante, azot, fosfor, potasiu (NPK), periodicitatea aplicării PK, anual, la doi sau la trei ani, cât și epocile cu fracționarea N pe pajiști, recoltate în regim de fâneață sau folosite prin pășunat cu animalele.

La aceste multiple întrebări s-a răspuns cu trei experiențe polifactoriale, cele mai complexe și extinse până atunci, cu rezultate de excepție privind influența îngrășămintelor chimice asupra productivității pajiștilor.

La aceste multiple întrebări s-a răspuns cu trei experiențe polifactoriale, cele mai complexe și extinse până atunci, cu rezultate de excepție privind influența îngrășămintelor chimice asupra productivității pajiștilor.

A patra direcție de cercetare de o importanță majoră pentru îmbunătățirea pajiștilor a fost combaterea buruienilor toxice pentru animale (brândușa de toamnă, știrigoaie etc.) și dăunătoare pentru covorul ierbos (țăpoșică, târsă, pipirig, ștevie etc.).

În premieră, s-au combinat efectul propriu-zis al erbicidelor de contact sau sistemice cu prelucrarea țelinii pentru supraînsămânțarea sau, după caz, reînsămânțarea pajiștilor degradate.

Rezultatele privind combaterea buruienilor toxice, vătămătoare și dăunătoare au fost foarte relevante, rezultând pajiști cu producție și valoare furajeră ridicată.

A cincea direcție mai nouă de cercetare pentru țara noastră a fost verificarea comportării soiurilor și amestecurilor de ierburi perene de pajiști la diferite moduri de folosire prin cosit în regim de fâneață și în regim mai des de pășune, pășunat efectiv continuu și rațional cu bovine și, în paralel, aceleași variante cu ovine.

Soiurile de graminee și leguminoase perene și amestecurile dintre ele au fost repartizate în trei grupe de conveier, verde, precoce, semiprecoce - semitardive și tardive, fiecare în trei repetiții, rezultând nouă parcele care au fost pășunate rațional în rotație cu animalele. În acest fel, soiurile și amestecurile de pajiști au fost verificate în condiții reale de exploatare cu principalele specii de animale.

Rezultatele obținute au fost deosebite, întregind cunoștințele noastre despre comportarea noilor soiuri create la stațiunea centrală și alte unități ASAS, înainte de a fi predate la inspecția de stat pentru omologare.

După verificarea de până atunci a soiurilor de graminee și leguminoase perene efectuate numai prin cosit, fără influența animalului exprimată prin călcat, păscut, dejecții etc., considerăm că acestea nu au răspuns în totalitate condițiilor de pășunat din fermele zootehnice.

A șasea direcție de cercetare a fost dezvoltarea cercetărilor geobotanice și tipologice a pajiștilor, din care cele de *Nardus stricta* (nardete) a constituit teza mea de doctorat, sub îndrumarea Prof. Gheorghe Anghel.

Pentru realizarea acestor cercetări deosebit de complexe, am înființat câmpuri experimentale la Vlădeni, Măgurele și Râșnov, în județul Brașov, cât și în Platoul Bucegi, unde pe 10 hectare pășune subalpină transferate de la Stațiunea de cercetări pomicole Voinești, județul Dâmbovița, am construit o casă-laborator, ținând seama de condițiile climatice extreme din zona montană.

Drept recunoaștere pentru activitatea mea în domeniul cercetării pajiștilor, prin Decret al Consiliului de Stat (nr. 21/06.02.1974) mi s-a conferit medalia „Meritul Agricol”.

Pe linie publicistică, împreună cu colegii Nicolae Simtea și Vasile Șerban, am redactat lucrarea „Ameliorarea pajiștilor din Elveția”, apărută în anul 1972 în Editura Ceres, Seria Agricultură pe glob.

În final, ca secretar științific și șef de laborator, în anii 1975 și 1976 am făcut parte din colectivul de redacție al „Lucrărilor științifice ale SCCP Măgurele - Brașov”, cu apariție anuală și rezumate în patru limbi de circulație internațională: engleză, franceză, germană și rusă.

Aceasta a fost, pe scurt, activitatea mea din cercetare, inspirat și de cele învățate în Elveția, pe care le-am adaptat și dezvoltat în condițiile țării noastre.

În loc de concluzii

Sistemul elvețian de cercetare științifică în agricultură este deosebit de eficient, întrucât pornește de la întrebările și nevoile concrete ale fermierilor, ale asociațiilor profesionale, ale școlilor de agricultură și ale altor solicitanți direct interesați.

Cercetătorii care slujesc în domeniul practicării și pastoralismului cunosc foarte bine care sunt problemele cu care se confruntă fermierii crescători de animale, fac experiențe pe parcele, din care aleg cele mai bune variante, pe care le testează cu animale, de unde sunt apoi transferate în stații-pilot experimentale și, în final, demonstrative, înainte de a fi generalizate la nivel de canton și confederație.

În acest fel, de la tema de cercetare, parcela experimentală până la ferma de producție, totul este controlat și verificat, pentru ca rezultatul să fie cel mai bun, fezabil și eficient.

Din acest model elvețian, ce funcționează și azi fără cusur, ne-am putea inspira și noi mai mult, pentru a rezolva problemele concrete ale pajiștilor permanente, aflate acum într-o stare precară, mai mult decât departe de normalitate, privind gospodărirea și productivitatea, în vederea accederii noastre la „civilizația pastorală europeană”.

Pentru aceasta, este imperios necesară atragerea tinerilor absolvenți de universități agronomice în activitatea de cercetare științifică din domeniul culturii pajiștilor și trimiterea lor la specializare în străinătate. Exemplul personal relatat în acest jurnal, consider, poate fi un îndemn de urmat și o misiune de îndeplinit de mare viitor pentru creșterea animalelor, conservarea biodiversității, protecția mediului și peisajelor pastorale, neasemuit de frumoase din țara noastră.

Foto: captură Site

Institutul de Cercetare – Dezvoltare pentru pajiști
Brașov

Foto: captură Site

Institutul de Cercetare – Dezvoltare pentru
creșterea bovinelor Balotești

Academia Română

**Foruri
Tutolare**

Institutul Național de
Cercetări Economice
„Costin C. Kirițescu”

Sediul: CE-MONT; str. Petreni, nr. 49, Vatra Dornei, RO 725700, jud. Suceava

Web: <http://www.ce-mont.ro>, e-mail: ce-mont@ince.ro, te. +40 330 110 030

Degustarium – Magazin de comercializare a produselor montane

Foto: Vasile Avădănei

CE-MONT

Centrul de Economie Montană

Colectivul de redacție:

Coordonator: Prof.univ. dr. H.C., **Radu REY**;

Redactor șef: CS III dr. ing. **Vasile AVĂDĂNEI**;

Redactor șef adj.: CS I dr. ing. **Ioan SURDU**;

Membri: CS III dr.ec. **Manuela APETREI**;

CS III dr. ing. **Emanuela-Adina COCIȘ**;

CS drd. ing. **Carmen CĂTUNĂ-BOCA**

AS ing. **Răzvan ANECHITEI**

Puteți consulta și descărca ziarul „Viața munților” direct de pe site-ul CE-MONT:

<https://ce-mont.ro/category/ziarul-viata-muntilor/>

Agencia Națională a Zonei Montane
(Administrație publică)

CEFIDEC

Centrul de Formare și Inovație
pentru Dezvoltare în Carpați
(Centru de resurse umane)

PARTENERIATUL MONTAN DIN ROMÂNIA

C N M R

Consiliul Național al Muntelui din România

Centrul de Economie Montană
(Cercetare)

Forumul Montan din România
(Societatea civilă)

**Asociația Națională pentru
Dezvoltare Rurală Montană**
(Producători)